

MOST

Bilten Udruženja useljenika iz bivše Jugoslavije u Izraelu

Godina 58

broj 6

novembar/decembar 2010.

TEL AVIV: PROMOCIJA KNJIGE PRAVEDNICI MEĐU NARODIMA – SRBIJA

**Autori: Milan Fogel, Prof. dr Milan Ristović, dr
Milan Koljanin**

Promocija knjige Pravednici među narodima – Srbija bila je, za naše prilike, izuzetno dobro posećena. Na promociji u Tel Avivu je sa promoterima bilo skoro osamdeset prisutnih! Ali, idemo redom. U pozdravnoj reči urednik izdanja Nenad Fogel, predsednik Jevrejske opštine Zemun, koja je i izdavač ove značajne knjige, zahvalio se Moše BenŠaharu, predsedniku HOJ, na pozivu da se promocija, samo nakon šest dana pošto je održana u Beogradu, održi i u Izraelu. Zahvalnica je stigla i na adresu Ing. Josefa Žambokija, koji je finansirao boravak delegacije iz Beograda. Nenad Fogel se zahvalio i Miriam Šteiner Aviezer, koja je pomogla u prikupljanju relevantnog materijala za verodostojno napisane priče. Nenad je, takođe, istakao da je autor priča, Milan Fogel, proveo deo vremena istražujući arhive u Jevrejskom istorijskom muzeju u Beogradu. Da bi svaka priča imala svoj logičan sled, posvećeno je puno vremena razgovorima sa pravednicima, odnosno njihovim potomcima, kao i sa spasenima. U tome je aktivno učešće uzeo i Nenad Fogel, prenoseći na filmsku traku izjave prikupljene širom Srbije. Iz razgovora obavljenih u Srbiji, u saradnji sa Jugoslavom Rakitom, nastao je kratak film, koji je doprineo boljem razumevanju prilika u vreme Drugog svetskog rata, kada su hrabri ljudi Srbije spasavali Jevreje.

REČ UREDNIKA

Krajem oktobra održana je godišnja Skupština HOJ. Dugo je najavljivana, članstvu je unapred predočeno da će se na Skupštini donositi značajne odluke za budućnost Udruženja, međutim, doživeli smo još jedno razočarenje. Odziv je bio veoma mali, toliko nas je bilo malo da me je sramota da vam kažem koliko je članova bilo prisutno. Pokušao sam da razumem šta se desilo. S jedne strane, postoji mogućnost da je članstvo zadovoljno radom rukovodstva, pa je malobrojnim prisutnima prepustilo da donosi odluke u ime svih. S druge strane, Skupština je održana u isto vreme kada i prenos košarkaške utakmice. Košarkaši Makabija iz Tel Aviva izgubili su utakmicu u gostima protiv tima Caja Laborala iz Španije. Sad me grize savest, verovatno smo i mi, koji smo došli na Skupštinu, trebali da ostanemo kod kuće pored malih ekrana i navijamo, pa naš tim možda ne bi izgubio utakmicu?!

Nekoliko članova nije dočekalo početak rada Skupštine i otišlo je kući. Ne zameram im. Besmislena odredba Statuta koja kaže da u slučaju ako Skupštini ne prisustvuje najmanje četvrtina članstva, odlaze se dva puta po jedan sat, da bi nakon toga Skupština mogla pravosnažno da donosi odluke. Ispada da su oni koji su došli na Skupštinu kažnjeni zamornim čekanjem na početak rada, dok ostali članovi, pre svega oni koji žive u Tel Avivu i okolini, udobno smešteni u svojim fpteljama, čekaju rezultate utakmice, pardon, rada Skupštine. Ta odredba Statuta je promenjena i od sad će čekanje biti samo jedan sat. Taman da se malo ispričamo i "zagrejemo" za početak rada Skupštine. Nadajmo se da će sledeće godine više članova učestvovati u radu Skupštine. M.F.

Nastavak na strani 5

Bilten Udruženja useljenika iz
bivše Jugoslavije u Izraelu

Godina 58

Broj 6 – novembar/decembar
2010.

Adresa: Allenby 108/4 – POB
2705
61026 Tel Aviv, Israel
Telefoni: 050 3556841
050 3556842

E-mail hitahdut@gmail.com

REDAKCIJA

Glavni urednik Milan Fogel
milan.fogel@gmail.com

Urednik hebrejske strane
Moše Ben Šahar
Bensha1@gmail.com

Članovi redakcije:
Avraham Atijas, Miriam
Aviezer, Ivica Čerešnješ,
Dušan Mihalek, Višnja Kern

Saradnici u ovom broju Mosta:

Miri Derman, Lili Papo,
Olivera Mirković, Višnja Kern,
dr. Vesna Najfeld, Miriam
Aviezer, dr. Eliezer Papo,
Sana Đelilović – Fiertel,
Moše Ben Šahar, Daniel Fogel,
Otto Komornik, Aleksandar
Nećak, Dragan Kobanović,
Vesna Roganović, David
Grosman, Boaz Givon,
dr. Vladimir Šalomon, Dušan
Mihalek, Dušan Komarčević,
Aleksandar Nikolić, Milan
Mišić, Milan Fogel

**Pozivamo naše čitaoce i
prijatelje da nam šalju svoje
priloge za Most.**

**Ako ste u mogućnosti
rukopise za sledeći Most
pošaljite elektronskom
poštom do 31. januara 2011.
godine.**

TRAŽE SE...

Pred Općinskim sudom u Sarajevu vodi se postupak u vezi sa imovinom (kuća sa kućištem i dvorištem) koja se nalazi u ulici Šarac Ismaila br 29, a vlasništvo je pok. **Papo Mojsije Rafeala**, rođ. 28.03. 1904. godine u Sarajevu. Prema raspoloživim podacima supruga Rafeala se zove Jeta, a rođena je 26.12.1913. u Tuzli, a njihova kćerka Simha rođena je 29.11.1936. u Sarajevu. Porodica Papo se iselila u Izrael. Mole se vlasnici ili naslednici da se jave jave u advokatsku kancelariju JERLAGIC JADRANKE u Sarajevo ul. Branislava Djurdjeva br.8 tel/fax 033/555-195 e-mail jerlagic.jadranka@gmail.com ili Danilu Nikoliću na adresu Jevrejske opštine u Sarajevu ul. Hamduje Kresevljakovica br. 59 tel/fax 033/229-666.

Pred organima uprave "Općine Stari Grad" u Sarajevu vodi se postupak za imovinu čiji je vlasnik **KAMPOS HAJIM**. Prema našim podacima KAMPOS HAJIM je sin Dr. SAMUELA KAMPOSA i ANULE rođj. ATIJAS, a rođen je 16.09. 1933. god. u Sarajevu. Porodica KAMPOS se iselila za Izrael. Molimo vas da se vlasnik ili njegovi nasljednici jave na adresu JEVREJSKA OPŠTINA u SARAJEVU ul. Hamdije Kresevljakovica br. 59 ili na tel/fax 033/229-666.

Pokušavam pronaći izgubljenog rođjaka kojeg sam srela samo jedanput kad je imao oko godinu dana. Njegova majka, **Zitta Neumann** (djevojačko prezime) emigrirala u je Izrael nakon Holokausta i tamo i umrla. Imala je sina koji se zvao **Avi**, najvjerovatnije rođen između 1951. i 1953. godine. Njegova majka je bila sestra moje pokojne bake, Alme Zitrer (rođjene Neumann). Prema poslednjim podacima Avi je živeo u Tel Avivu. Ukoliko neko ima informaciju o Aviju, molimo da se javi na adresu Marina Romans, 64 Brocadero Pl, Pasadena, Ca 91105 ili na e mail adriaticx@sbcglobal.net

Mole se potomci obitelji **Scheyer** (Miroslav i Blaženka, udata Brajković) i obitelji **Sattler** (Dragutin – Karlo) da se jave hrvatskom povjesničaru **Milivoju Dretaru**, autoru monografije "Židovi u ludbreškom kraju, povijesno – demografski prilozi". Adresa Frankopanska 58, 42230 Ludberg, Hrvatska ili na e-mail mdretar@net.hr

Recenzija monografije biće objavljena u sledećem broju Mosta.

DONACIJE

- 100 NIS - **Mirko i Alenka Elazar** za Socijalni fond u znak sećanja na nedavno preminulu prijateljicu **Avivu Sinberger** iz Jerusalima
- 60 EU – **Vera i Julije Kemeny** za HOJ
- 30 NIS – **Šućur Flora** za HOJ

- Prilikom posete Jad Vašem, ne znamo tačno ko, neko je dao predlog da se prikupe donacije za HOJ. Evo spiska odazvanih:
Hermina Lang – 20 nis, **Lea Kliks** – 40 nis, **Albert Aškenazi** – 50 nis, **Dunja Šprajc** – 50 nis, **Višnja Keren** – 50 nis, **Mira Keren** – 50 nis, **Nisim Mandil** – 50 nis, **Eti Avganim** – 50 nis, **Sara Išaj** – 50 nis, **Levana Maajan** – 50 nis, **Varda i Ervin Dojč** – 20 nis, **Keti Hirstal** – 50 nis, **Miriam Aviezer** – 20 nis, **Leon Grin** – 20 nis, **Gavriela Kaldor** – 50 nis

GODIŠNJA SKUPŠTINA HOJ

Na godišnjoj skupštini HOJ, održanoj 21. oktobra 2010. u Tel Avivu, nakon izbora predsedavajućeg Skupštine i sekretara, odnosno zapisničara, Moše BenŠahar, dosadašnji (i novoizabrani) predsednik, podneo je izveštaj o delatnosti HOJ u proteklom periodu, kao i završni račun za 2009. godinu. Izveštaj o radu i završni račun su jednoglasno usvojeni. Uz veliki trud, pre svega Moše BenŠahara, uspeli smo da vratimo sve dugove iz prethodnih godina, i da u novoj godini startujemo, kako se to kaže, od pozitivne nule. Zahvaljujući saradnji sa Miriam Aviezer, HOJ je uspeo da obezbedi dodatna sredstva za neke aktivnosti, koje ne bi mogle da se finansiraju iz postojećeg budžeta. Josef Žamboki je svojim priložima doprineo da se ove godine obogati kulturni program HOJ.

Predsednici komisija i urednik Mosta, podneli su zasebne izveštaje, koji su prihvaćeni od malobrojno prisutnih članova HOJ.

Usvojene su neophodne izmene Statuta (Takanona). Pre svega, u Statut su unete odredbe koje se odnose na brigu o preživcima Holokausta (Nicolei Šoa). I do sada su preživeli Holokausta bili stalna briga rukovodstava HOJ, ali smo imali problema kada se konkuriše kod određenih fondova, jer nismo imali i formalno pokriće u Statutu. Iz Statuta su izbačeni delovi koji se odnose na snifove, koji već godinama ne postoje. Organizacione promene su definisane tako da u organizacionoj strukturi postoje stalne komisije, koje bira Skupština, i povremene, koje po potrebi bira Glavni odbor (VAAD). Na predlog urednika Mosta, iz Statuta je izbrisana odredba da je urednik Mosta automatski član VAAD. Nakon obrazloženja da su dosadašnjim rešenjem ne rešava sukob interesa, Skupština je jednoglasno prihvatila predlog. Po novom Statutu izabrani su članovi VAAD i to: Moše BenŠahar, Cvi Loker, Josef Žamboki, Miriam Aviezer, Miri Derman, Givon Boaz i Lili Papo.

Skupština je donela odluku da novi useljenici do tri godine boravka u zemlji plaćaju godišnju članarinu 50 šekela. Ista odluka se odnosi i na članove koji primaju Hašlamat Hahnasa.

Programi rada za iduću godinu obećavaju bogat program aktivnosti HOJ.

Predsedavajući Skupštine Milan Fogel,
Sekretar – zapisničar Lili Papo

IZ RADNOG DNEVNIKA KOMISIJE ZA RAD SA USTANOVAMA, INOSTRANSTVOM I REALIZACIJU PROJEKATA

Komisiju vodi **MIRIAM AVIEZER**

Nastavak iz prošlog broja

Na želju mnogih naših članova poreklom iz Makedonije obratili smo se Jevrejskoj zajednici u Skopju sa željom da zajedno organizujemo IZLET U MAKEDONIJU u kojeg bi bio uključen i sastanak sa Jevrejima i obilazak onih mjesta gdje su živeli Jevreji. Nekoliko članova je predložilo da se posjeti i Albanija kako bi mogli da posete ona mjesta gde su se sakrivali za vreme holokausta i zahvale svojim spasiocima.

Jevrejska opština u Skopju je odmah odgovorila nudeći svaku pomoć i organizaciju prijema. TREBAJU NAM SARADNICI ZA REALIZACIJU IZLETA.

Vršena je prepiska sa mnogim istraživačima koja će sigurno zanimati naše članove i možda neki od Vas imate i lični odnos prema tim predmetima

-Istraživač Giovanni Chiampesan istražuje poreklo onih Jevreja koji su za vreme II sv. rata našli utočište u gradiću SANDRIGO u Italiji. Poslao je spisak svih Jevreja za koje je prikupio podatke uz molbu da mu pomognemo da ih pronadje. Osim porodice Kudiš iz Beer Ševe, sa kojima je već uspostavio kontakt ima još 22 porodice za kojima traga. Miriam je uspjela da pronadje za sada dve porodice De Leon, jedna u Ljubljani, a druge dve u Sidneyu i Parizu. Nastavljamo sa traganjem za porodicama Ašerovic, Azriel, Eškenazi ili Aškenazi, Kajon, Herzog, Mandil, Macliah, Rediš. UMOLJAVAJU SE RODJACI POMENUTIH DA SE JAVE DIREKTNO MIRIAM.

-Jad Vašem započeo je novi projekt, identifikiranje svih fotografija uz koje piše NEPOZNATO. Nama su se obratili molbom da identifikiramo dve fotografije.

1. Fotografija lekara partizana koji pregledava seljanku. Prepoznali smo fotografiju koja je objavljena u jednom od Zbornika i nakon što su nam iz Muzeja u Beogradu to potvrdili mogli smo javiti Jad Vašemu da je na slici dr. Milan Vajs zvani BIGULA.

2. Fotografija dvoje male dece, jedno u kolicima i jedno stoji, sa Davidovom zvezdom na

Zahvaljujemo se **Danielu Fogelu** što je modernizovao naš logo za *Most*

rukavu. Znali smo da je porijeklo fotografije Hrvatska. Fotografija se pojavljuje u mnogim knjigama. Pošli smo u potragu. M. Dreter koji proučava život i sudbinu Jevreja Ludbrega i sa kojim vodimo opširnu prepisku i pomažemo mu sa svjedočanstvima, misli da se radi o dvoje dece iz Ludbrega koji žive u Izraelu. No ovo pitanje je za sada ostalo bez odgovora.

-Sa Muzejom u Beogradu u stalnoj smo vezi, kao i sa Miroslavom iz Saveza te zajedno rešavamo brojne molbe pojedinaca koji traža podatke o svojim precima ili žrtvama. Navest ćemo samo jednu od brojnih molbi koja je stigla iz Rock Hill, Sc, USA gdje porodica traži podatke za porodicu Weiller iz Zagreba i Bosanskog Novi. Većina imena je pronadjeno, ali ne sve.

-Jevrejska općina Virovitica obratila nam se molbom da proverimo mogućnost bratimljenja grada Virovitica sa nekim gradom u Izraelu. Predmet smo uputili Veleposlanstvu Hrvatske u Izraelu i počasnom konzulu, g. Schlesingeru.

-U saradnji sa Muzejom u Beogradu i Savezom tj. Miroslavom Grinvaldom radimo na sadjenju šume u pomen Jevreja Osijeka.

-Iz arhive kibuca Jagur primili smo molbu da im pomognemo. Radi se o 6 porodica koji su bile u tom kibucu 40-tih godina. Poznati su im samo brat i sestra Kabiljo. To je Rivka (Kika) Kabiljo i njen brat Cvi, deca Davida i Simhe Kabiljo iz Sarajeva. Cvi, rođen 1922, poginuo je u Oslobođilačkom ratu Izraela g 1948. Traže se ostale porodice.

TRETMAN ZUBA ZA PREŽIVELE HOLOKAUSTA

Institucija za negu zuba (amuta letipul lemaan briut hape) ponudila je besplatne usluge svim preživelim Holokausta u Izraelu.

Ne morate da trčkarate oko administracije i raznih potvrda. Oni su spremni da dođu kod vas kući i obave sve formalnosti. Kod vas treba da bude odrezak iz banke da primete mesečnu rentu, da date lične podatke i da se vidi koja vrsta usluge je potrebna.

Zainteresovani da se jave na telefon 03 9564139 ili 054 5500498, govoriti sa Dorit. Treba da joj kažete da ste upućeni od strane Hitahdut Ole Jugoslavija. Prednost imaju preživeli Aušvica.

NAUČNICI NA TRAGU ELIKSIRU VEČITE MLADOSTI

Iz strane štampe

Naučni tim američkih istraživača s Univerziteta Harvard, predvođen kancerologom Ronaldom de Pinjom, izveo je upečatljiv eksperiment, koji možda utire put oduvek traženom "eliksiru mladosti". Ovim naučnicima je, naime, pošlo za rukom da u eksperimentu na miševima ostvare da prvi put u istoriji preokrenu prirodni proces starenja. Doktoru De Pinju je uspeo da kod miševa, prerano ostarelih na način koji oponaša proces starenja kod ljudi, svojevrsnim šokom na telomerazu, enzim koji u odredjenom dobu starosti prestaje da se obnavlja, ponovo aktivira. Očekivao je da će ova tehnika zaustaviti ili usporiti proces starenja, i bio je zaprepašćen kada je ustanovio da ga je zapravo gotovo potpuno poništila, odnosno "preokrenula". Nakon uspeha ovog eksperimenta, doktor De Pinjo veruje da bi bilo moguće proizvesti i tabletu koja bi imala isto dejstvo kod ljudi.

Osećati se kao kod kuće!

Stomatološka ordinacija najmodernije opremljena

Usluga vrhunskog kvaliteta

Komunikacija i na srpskom/hrvatskom jeziku

Dr Noa Sebag (Lidija)

Smilansky 40, Rishon Le Zion

03-9687212

doc.noa@gmail.com

Nakon vrlo uspješne večeri organizirane u Haifi pod naslovom "Jugoslavensko veče", a na molbu naših članova da se sličan sastanak ponovi, organiziramo ponovo takovo veče, 23.12.10. u 19:00 sati u ulici Shazar 44, Yehud, ovaj puta uz pjesme Avija Albahrija. Mole se učesnici da donesu na poselo neko "Yu posluženje".

PRAVEDNICI MEĐU NARODIMA – SRBIJA

Nastavak sa 1. strane

Radi boljeg razumevanja istorijskih okolnosti u kojima su građani Srbije spasavali Jevreje, često riskirajući sopstvene živote i živote svojih porodica, poseban deo knjige su napisali Prof. dr Milan Ristović – Jevreji u Srbiji u Drugom svetskom ratu i dr Milan Koljanin, koji je dao opširan pregled uslova u kojima su živeli Jevreji od 1918. do 1941.

Knjiga je prevedena na engleski jezik i imali smo čast da promociji prisustvuju prevodilac Olivera Polajnar i lektor Ida Dobrijević.

U kratkom izlaganju autor priča, Milan Fogel, podsetio je na naziv koji je dao poglavlju knjige priča o pravednicima "Heroji bez puške u ruci, sa glavom u torbi". Već sam naslov govori o izuzetnoj hrabrosti pravednika, koji su često riskirali ne samo svoj, nego i živote svojih porodica, da bi spasavali često nepoznate osobe jevrejskog porekla. Milan je između ostalog rekao da se pišući priče povremeno identifikovao sa akterima događaja, te je na momente nestajala neophodna distanca koja je potrebna da bi se objektivno pisalo. Vrlo često je iz velike jevrejske familije spaseno samo nekoliko članova, a to ga je podsećalo i na njegove stradale u Jasenovcu: dedu, babu i dva strica... od cele familije Fogel samo je Milanov otac, koji je otišao u partizane, ostao živ. Sve te sudbine stvarale su emotivni naboj, koji je Milanu povremeno otežavao pisanje.

Prof. dr Milan Ristović je izrazio zadovoljstvo što se na promociji sreo sa ljudima koji su deo istorije. Istoričar retko ima prilike da oseti strahote koje su ljudi preživeli, a o kojima piše, istakao je Prof. Ristović. Prema njegovim rečima postoje dve istorije: jedna, koja posmatra događaje sa velike visine i druga, koja se bavi ljudima koji su

deo istorije. Centralna ideja, humanost, ljudskost, može da bude najjače oružje, i to je ono što je potkopalo taj strašni sistem koji vladao četiri godine u Srbiji. "Zato je ova knjiga spomenik onima koji su spasavali, kao i onima koji su spašeni", rekao je prof Ristović.

Obraćajući se prisutnima dr Koljanin je naglasio osnovnu poruku knjige, da "i u najtežim okolnostima postoji mogućnost izbora između pomoći nekome ko se našao u smrtnoj opasnosti i okretanja glave na drugu stranu". Govoreći o opasnostima kojima su bili izloženi pravednici, i uopšte spasioci, kojih je bilo puno više nego što je knjigom i priznanjem Jad Vašema obuhvaćeno, javnost se upoznaje sa jednom skrivenom istorijom Drugog svetskog rata na prostorima Srbije. "Umesto anonimnih ljudskih masa, brojeva, velikih bitaka, slika masovnih stradanja i uništenja, čitalac ove knjige ima pred sobom čoveka, pojedinca sa svim njegovim strahovima, dilemama, slabostima, ali i sa njegovom odlučnošću, željom da pomogne, da iskaže svoj protest protiv zla, okupacije i svih onih koji je oličavaju".

Šef projekta, Nenad Fogel, nakon izlaganja autora, uručio je komplet izdanja na srpskom i engleskom jeziku i DVD sa snimljenim filmom Miriam Steiner Aviezer, članu Komisije za priznavanje pravednika Jad Vašema. Miriam se zahvalila i istakla da se priča o pravednicima najčešće ne završava dodelom medalje, nego da se kontakti spasioca i spašenih nastavljaju i često poprimaju familijarne odnose.

Ing. Josef Žamboki, koji je finansijski pomogao da se održi promocija u Izraelu, zahvalio se autorima knjige, ističući da je ova knjiga spomenik koji otvara novo poglavlje za prijateljstvo jevrejskog i srpskog naroda, temelj koji će ostati generacijama koje dolaze u Srbiji i Izraelu. Ing. Žamboki se zahvalio Nenadu Miloševiću i njegovom kolegi mr Branku Pelinoviću što su kamerom zabeležili promociju za Radio televiziju Srbije.

Moše BenŠahar se zahvalio u ime HOJ svim autorima projekta koji su došli u Izrael da promovišu ovu značajnu knjigu. Moše je naglasio da će ova knjiga biti na raspolaganju istraživačima, studentima i svima koji budu želeli da se bave istorijom Holokausta. Knjiga je posebno značajna i za njegovu familiju, jer se u njoj opisuje i spašavanje porodice Botić.

Na kraju je govorio otpravnik poslova ambasade Republike Srbije, Milutin Stanojević, koji je u ime ambasade pozdravio učesnike i prisutne na promociji. G. Stanojević je istakao da je ova knjiga još jedna potvrda anti-fašističkog

opredeljenja srpskog naroda. Istovremeno je ukazao da je ova knjiga doprinos daljeg povezivanja zajednica dva naroda na svim poljima. "Knjiga ima širi moralni značaj, kako sa istorijskog tako i sa aspekta pogleda u budućnost koja nas čeka".

Nenad se zahvalio sinovcu, Danielu Fogelu, na simultanom prevodu, koji je po reakcijama prisutnih bio na visokom nivou.

Nakon što su prisutni pogledali film sa izjavama spasioca, njihovih potomaka i spasenih, za "radnim stolom" su se našli spaseni koji su govorili o spašavanju i zahvalnosti spasiocima. Svaka priča je priča za sebe, ali se svi slažu da su spasioci proglašeni za pravednike pokazali izuzetnu hrabrost i humanost pomažući Jevrejima u tim teškim vremenima Drugog svetskog rata.

Milan Fogel posebno zahvaljuje Editi Gaon, koja je na promociji rekla: "Imala sam čast da pomognem u prevodu pojedinih svedočenja... tako sam videla koliko je Milan bio uporan da proveri sve činjenice, jer se dešavalo, na primer, da brat i sestra daju različite izjave, (što je i razumljivo s obzirom koliko je vremena prošlo od Drugog svetskog rata do dana kada su izjave davane) da bi se došlo do istine o kojoj je Milan pisao. U svakom slučaju, ocenila je Edita Gaon, ovaj projekat je podjednako važan za Jevreje u Srbiji i državu Izrael.

MLADI PIJANISTI IZ SRBIJE U IZRAELU

Piše Dušan Mihalek

Izraelska publika imala je izuzetnu priliku da se upozna sa ostvarenjem mladih pijanista iz Srbije. Projekat agilne pijanistkinje i orguljašice Dragane Nešić okupio je imponantnu ekipu saradnika, kao i ugledne sponzore (Pokrajinski sekretarijat za kulturu, grad Sremska Mitrovica, Međuopštinsko društvo za strane jezike i književnost iz Zrenjanina, sponzore iz Izraela i dr). Cilj projekta je upoznavanje sa kulturama celog sveta preko muzike, timskog rada, radionica, putovanja (razvijanje tolerancije kod mladih u muzičkim školama, poštovanje različitosti i razvijanje komunikacije u timskom radu).

Na koncertima u Ber Ševi (Virsaveja) i Savionu (rezidencijalni kvart Tel Aviva) predstavljen je ciklus minijatura holandskog kompozitora Ada Vejmsa (Ad Wammes) "Različite boje". Ovaj ciklus, objavljen 2006, stekao je već veliku popularnost zahvaljujući interesantnom spoju

popularne, svetske i klasične muzike kroz različite zvučne boje, ritmičke strukture i stilske komponente folkloru raznih naroda. Vejmsova muzika oscilira između roka, svetske muzike, minimalizma i nove jednostavnosti, što je Draganu Nešić navelo na estetski promišljenu sintezu muzike, poezije i vizuelnih efekata. Muzika je inspirisala pesnika Dragana Radovančevića, čiji su stihovi u Izraelu predstavljeni u engleskom prevodu Aleksandre Vrgović, a na koncertu u Savionu, pred brojnim predstavnicima Udruženja useljenika iz bivše Jugoslavije, i na srpskom. Stanislava Budišin, Emilija Pušić i Bojan Kljajić (bivši učenici Dragane Nešić iz Muzičke škole Petar Krančević u Sremskoj Mitrovici) svirali su predano i suptilno, ostvarivši svojevrsan ritual. Muziku, stihove i dizajn Dejana Pešića propratili su i diskretnim zvucima udaraljki, što je uz svetlosne efekte omogućilo publici poseban doživljaj.

Koncert na konzervatorijumu u Ber Ševi 24. novembra bio je prilika i za razgovore o saradnji između muzičara dve zemlje, o mogućnostima boljeg upoznavanja učenika i razmeni pedagoških iskustava. Koncertu u Savionu, u okviru ciklusa "Kamerni koncert Erwin Schlesinger (Ervin Šlezinger) održan je pred predstavnicima diplomatskog kora, uglednim zvanicama izraelskog političkog, kulturnog i privrednog života, pri čemu su dogovarani i oblici saradnje sa Sremskom Mitrovicom i drugim regionima. Na taj način Dragana Nešić je svojim projektom (nakon što je prethodno gostovala i u SAD) prevazišla granice muzike i dokazala velike mogućnosti kojima njena muzika spaja ljude sa raznih kontinenata.

Kompozicije izvedene na ovom koncertu snimljene su u Studiju M Radio Novog Sada. Nadamo se da će uskoro stići i do njihove realizacije.

BEJAHAD 2011.

Vladimir Šalomon

Dvanaesti "Bejihad" će se održati po peti put u Opatiji u terminu od 24.VIII. – 31.VIII. 2011 godine. Ponovo se nalazimo i smještamo u hotelu "Adriatic".

Rezervirano je 320 postelja za goste "Bejihad"-a.

2011. godine ponovo imamo, nakon kratke pauze, jednodnevni program sa projektima iz jevrejskih opština sa prostora ex Jugoslavije (natječaj će biti objavljen u XI. ili XII.2010 godine).

Na manifestaciji 2011. godine u programu imamo gostovanje Jüdisches Museum i Jüdische Gemeinde Wien kao i Centrum Judaicum i Jüdische Gemeinde Berlin.

Također je predviđen i Yom Israel (Dan Izraela) sa 4-5 projekata.

Za dan "Kulturom do zajedništva" pripremamo ponovo izuzetno atraktivan program na kome je već dogovoreno predstavljanje i najnovijeg filma Ljubiše Samardžića "Miris kiše na Balkanu" po romanu Gordane Kujić.

Naravno, nastavljamo i sa "Bejihad mladih" (četvrti susret) u saradnji sa JOINT-om. Osigurano je 60 mjesta za mlade u dobi od 24-40 godina.

Nastavljamo i sa košer kuhinjom, a menu će za 2011. godinu za vas pripremiti Mikan Grinvald i beogradski rabin Isak Asiel.

Cijene za 2011. godinu ostaju potpuno iste kao i prošlih godina (puni sedmodnevni aranžman) za goste "Bejihad"-a sa prostora ex Jugoslavije.

Sve novosti u vezi sa Bejihadom 2011. možete pratiti na www.bejihad.com

POSETA JAD VAŠEMU

U organizaciji Hoj, uz pomoć državnih institucija, imali smo prilike da u spomen muzeju još jednom sagledamo evoluciju naše tragične istorije u epohi Drugog svetskog rata. Zaposleni u Jad Vašemu, vodič na hebrejskom i prevodilac na srpski/hrvatski Vojko Jehuda Šterk, još jednom su nas podsetili na strahote Holokausta. Nama Galili je održala predavanje o Holokaustu na prostorima bivše Jugoslavije.

O svojim utiscima pisao nam je ole hadaš **Dragan Kobanović**

...Ovo je mesto koje ne treba da posete samo oni koji su u ovom stradanju izgubili nekoga sebi bliskog i nekog svog pretka, jer mi tu tugu i sećanje nosimo stalno sa sobom, nego ponajviše oni koji su ikad osetili mržnju prema nekom zato što nije njihove nacije, vere ili rase i imali neku sličnu ideju ili opravdanje za ovaj najveći zločin od kada čovek postoji. Ovo je jedino mesto za milione ljudi čije je ime i prezime zapisano u arhivama ovog muzeja, jedini trag da su ikad postojali na ovom svetu. Još gore od toga su one prazne police koje čekaju, a verovatno nikada neće ni dočekati, još milione onih za kojima nažalost ni ime nije ostalo i iza kojih niko nije preživeo da dođe, da im ime zapiše i da ih se seti kao bližnjih svojih i koji su voljom bolesnog uma izbrisani sa lica zemlje i istorije.

BRATIMLENJE DVA GRADA: MODIIN I BANJA LUKA

Piše Miriam Aviezer

Krajem oktobra o.g. potpisan je sporazum o bratimljenju između Modiin - Makabim i Reut, te Banja Luke, prestonicom Republike Srpske. Na svečan su način bratimljenje potpisala dva gradonačelnika, Haim Bivas, gradonačelnik Modiina i Dragoljub Davidović, gradonačelnik Banja Luke, uz prisustvo predstavnika adekvatnih odeljenja gradske skupštine oba grada. Bili su prisutni i Arie Livni, predstavnik Republike Srpske u Izraelu i uz njega Aleksandar Nikolić, savjetnik predstavnika, te inicijatori i realizatori projekta. Svečanosti su prisustvovali i gospodja Ivana Levi, Ambasador Bosne i Hercegovine u Izraelu i ambasador Izraela u Bosni i Hercegovini, David Koen.

Delegacija iz Banja Luke došla je na uzvratnu posetu, nakon što je delegacija Modiina posetila Banja Luku aprila o.g.

Nakon obilaska tog novog, modernog grada uz stručno tumačenje samog gradonačelnika Bivasa, polaganja venca na spomenik palim borcima u borbama u Izraelu, održan je radni sastanak. Dogovoreno je da će se održati uzajamne posete mladih sa akcentom na sportskoj aktivnosti i naročito sportu na vodi.

Gradonačelnik Moddin, Bivas, je rekao: "Upoznao sam ljude koji gaje velike simpatije pram Izraela i ovo bratimljenje dovest će do pravog prijateljstva gradjana oba grada."

Gradonačelnik Banja Luke, Davidović, u odgovoru je naglasio: "Ovo bratimljenje je rezultat inicijative koja je započeta ovde, u Izraelu. Želim da zahvalim svima, a naročito domaćinu na tako toplom prijemu. Siguran sam da će ova saradnja uroditi lepim plodom na zadovoljstvo i poštivanje obeju strana."

DENACIONALIZACIJA IMOVINE U SRBIJI

Od juna 2007. do danas Savez jevrejskih opština Srbije ne odustaje od zahteva za povraćaj jevrejske imovine ili pravične naknade

S obzirom na interesovanje dela naših članova za restituciju imovine u Srbiji, urednik Mosta se obratio Aleksandru Nećaku, predsedniku Saveza SOJ, sa molbom da za Most kaže dokle se stiglo u pripremi zakona koji bi trebalo da konačno reguliše ovu oblast.

"Od 2007. godine", kaže Aleksandar Nećak, "usmeno i pismeno, naši zahtevi, od kojih nećemo odustati, ponavljani su bezbroj puta na svim sastancima sa relevantnim zvaničnicima vlade Srbije, nadležnim ministarstvima, u razgovoru sa Vladimirom Cvijanom, ličnim izaslanikom predsednika Tadića, itd".

(prim.red. Te godine, 2007. prvi put je donet nacrt Zakona o denacionalizaciji i građevinskom zemljištu.)

Pored intenzivnih kontakata sa državnim organima, na Konferenciji u Pragu, zatim prilikom poseta visokih zvaničnika međunarodnih jevrejskih organizacija – WJRO, JDC i drugih, izneto je pet zahteva:

1. Da se imovina bez naslednika, Jevreja koji su pobijeni u Holokaustu, transformiše u Fond, koji će služiti isključivo za život i rad jevrejske zajednice u Srbiji, za ispunjenje ciljeva zbog kojih postojimo: za obrazovni, kulturni, religijski, društveni i humanitarni život. Ovim Fondom bi upravljao Savez jevrejskih opština Srbije.

2. Da se 1941. a ne 1945. godina računa kao godina kada je Jevrejima oduzeta sva imovina.

3. Da ovim zakonom budu obuhvaćeni i Jevreji koji su se iz Srbije iseleili za Izrael počev od 1948. do 1952. godine, koji su pod prinudom morali da se odreknu svoje imovine.

4. Da za povraćaj pokretne imovine nema krajnjeg roka za podnošenje zahteva, ISTO kao što je slučaj u Zakonu o povraćaju imovine crkvama i verskim zajednicama.

5. Da pre slanja zakona u skupštinsku proceduru na diskusiju i usvajanje, Savez jevrejskih opština Srbije bude obavezno pozvan da se upozna sa tekstom zakona i da bude uključan u javnu raspravu.

Imali smo prilike da vidimo opsežan Izveštaj o preduzetim aktivnostima Saveza JOS u postupku restitucije. Očigledno se radi o različitim interesima predstavnika državnih organa i viđenju rešavanja problema. Međutim, isto tako smo se uverili da će sadašnje rukovodstvo Saveza istrajati i, verujemo, uspeti sa svojim zalaganjima.

Intervju

VESNA NAJFELD. PH.d.

Razgovor vodila: Višnja Kern

Sjećam se vrlo živo Vesne i njenog brata Igora Najfelda u Rovinju, krajem 50-tih, početkom 60-tih godina, godine kada su počella ljetovanja židovske omladine ex Yu, organizirana od Saveza Jevrejskih opština Jugoslavije iz Beograda.

Mnogi od članova HOJ-a koji danas čitaju MOST u Izraelu, sjetiti će se imena, kao:

Vesna i Igor Najfeld, Dado Danon, Peđa Ejduš, Verica Singer, Olivera Mirković, Zoran Rikov, Zvezdana Finci, i mnogi drugi iz Beograda, moje sestre, i mene, (3 sestre Kern, Višnja, Mira i pok. Nada), Dunja i Vlado Čerkovski, Živa i Ognjen Kraus, sestre Goldstein? (pok. Nena i Nada), sestre Goldner, Dina i Branka, i drugi iz Zagreba, braća Goran i Darko Rajs, dva brata Leon i Miki Baruh, Jakica Finci, pok. Rafo Montiljo, Bibica i mnogi drugi iz Sarajeva, Dačo Samakovlija iz Skopja, Ruben Dajč iz Novog Sada, Tomi Halbrohr iz Subotice, i tako mnogih drugih iz gradova širom bivše Yu, u kojima je postojala nakon drugog svjetskog rata i najmanja židovska zajednica.

Godine, studiji, vjenčanja, a kasnije i ratovi, učinili su svoje. Raspršili smo se širom svijeta, ali unatoč kilometrima, zanimanjima, bračnim situacijama, i svemu ostalom što čini svakodnevnicu, i, iako je od tada prošlo mnogo, jako mnogo godina, naši prijatelji iz tih dana ostali su PRIJATELJI, oni pravi.

Mnoga poznanstva sa tih ljetovanja su se izgubila, nestala, zaboravila, ali ipak, sa mnogim drugovima iz tih godina nastavio se prislan, topao i iskren prijateljski kontakt.

Vesna Najfeld Ph.D., Professor of Pathology and Medicine, na Mount Sinai Medical Center NY, Director, Tumor Cytogenetics and Oncology - Molecular and Cellular Tumor Markers, jedna je od tih prijatelja, s kojom sam ja i danas, nakon svih tih dugih godina, ostala u vrlo prislanom kontaktu.

Višnja: Vesna, postoji dugi period u našim životima kada nismo bili tako bliski, odrasli smo, i životni putevi su nam se razišli. Možeš li mi reći u kratko kada je zacrtan i kako je počeo tvoj put prema nauci.

Vesna: Ja sam vaspitana u kući dva lekara koji su skoro svakodnevno diskutovali o interesantnim medicinskim slučajevima. Deo mog detinjstva su i skupovi mnogih lekara u našoj kući koji su bili deo

Jevrejske menze u Zagrebu između dva svetska rata. Rano sam naučila da sve sto kažem moram dokumentovati dokazanim podacima i to je divna baza za nauku.

Višnja: Da li je tvoj odlazak u inozemstvu bio slučajnost ili smišljen, planiran put?

Vesna: Otišla sam iz Beograda 1970 godine, pošto sam dobila stipendiju iz Velike Britanije od Anglo Jewish Association and Leo Beck Foundation za post-diplomske studije iz humane genetike. Ta stipendija mi je omogućila početak moje postdiplomske karijere u Engleskoj. Sem toga želela sam da odem jer mi je već tada Beograd bio tesan i osećala sam da budućnost Jevreja na tom tlu nije baš ružičasta.

Višnja: Da li si imala podršku roditelja u vezi odluke da napustiš Beograd i kreneš u inozemstvo? Kako su oni na tu tvoju odluku gledali?

Vesna: Veliku podršku i to naročito moje mame koja je lekar i koja je smatrala da bi imala dobru budućnost moram da budem visoko obrazovana. Ona je to vrlo dobro znala jer je bila primarius na Medicinskom Fakultetu u Beogradu.

Višnja: Kako je tekao tvoj profesionalni put?

Vesna: Počela sam na University of East Anglia u Norwichu gde sam radila na mikrobijalnoj genetici i dobila titulu M. Phil. Zatim sam otišla na University of London, Chester Betty Institute for Cancer Research gde sam radila doktorat na humanoj citogenetici leukemia. Potom sam otišla na post-doktoralnu specijalizaciju iz Genetike Leukemia na University of Washington u Seattle, USA, gde je zapravo počela moja akademska karijera. Posle Seattla sam se preselila na Manhattan u New York gde od 1980 vodim laboratoriju za citogenetiku leukemia i profesor sam na Patologiji i Medicini.

Višnja: Da li održavaš prijateljske veze s drugovima s ljetovanja?

Vesna: Ah pa naravno to je produžena familija...Mala Makabijada, Bejahad... a i nedeljne telefonske veze sa Zoranom Rikovom u Beogradu, Igorom Francetićem u Zagrebu, Medo Weiss u Švajcarskoj, Ljiljom i Jojom Kabiljo u Izraelu, Sašom Kerenji u Novom Sadu/Rijeka, Feđa Fišl, Ana Frenkel, Mira Kern, Sanja Zoričić, Danilo Nikolić, Dunja Čerkovski, Eva i David Danon, i naravno sa tobom draga Višnja koju poznajem od naše 7 ili 8 godine!

Višnja: Da li profesionalno surađuješ sa stručnjacima iz tvog područja u ex Yu?

Vesna: Vrlo malo, stigle su nove generacije.

Višnja: Znam da često posjećuješ Israel, profesionalno i privatno. Što ti znače te posjete, privatno i profesionalno?

Vesna: Ja volim Izrael "unconditionally" i osećam se u Izraelu kao kod kuće, bolje nego u sadašnjem Beogradu gde sada skoro nemam više prijatelja posle 40 godina od kada sam otišla, a možda i bolje nego u NY zato što imam u Izraelu prijatelje iz detinjstva koje nemam u NY. Izrael's medical and scientific level is very high što znači da kada sam pozvana stručno to je veliki kompliment za mene. Svaka mogućnost da vidim prijatelje sa jevrejskih letovanja i da podelimo

zajedno lepe trenutke je nezaboravno vreme. Mislim da bi neko trebao da napiše priču o prijateljstvima koje traju preko 50 godina, a ponikla su kao rezultat mudrih ljudi koji su odlučili da osnuju jevrejsko letovanje na tlu bivše Jugoslavije. Mislim da je to nešto jedinstveno što mi svi nosimo u sebi.

Višnja: Možeš li današnjim mladim generacijama, koje kreću na put nauke, umjetnosti, i ostalih vokacija, dati neki životni "tip" (naravno osim da ostanu u Erecu), koji će im pomoći da ostvare svoje životne snove.

Vesna: Nekoliko dana pošto sam doktorirala u Londonu došla sam za Beograd. Tih dana je Dr. Isidor Papo, čuveni jugoslovenski, jevrejski hirurg bio primljen u Royal Society of Surgens u Engleskoj. Povodom toga su ga intervjuisali na beograskom radiju i postavili slično pitanje koje ti meni postavljaš. Dr. Papo je prijatelj mojih roditelja iz predratne Zagrebačke jevrejske menze i njegov odgovor je na neki način trasirao moj životni put poslednjih 35 godina: Pošli zec i kornjača na put ka svetom mestu. Kaže zec i kornjači: "Slušaj, ja sam toliko brz da ću sigurno pre tebe stići na sveto mesto". Na to će kornjača: "Najvažnije je biti na pravom putu za sveto mesto, a tko će prvi stići nije toliko važno"! I zato sam ja nastojala uvek da budem na pravom putu i to želim i svim mladim generacijama koji su na početku svog profesionalnog puta.

Višnja: Hvala ti puno i nadam se da će ovaj naš razgovor pomoći mladim, ambicioznim ljudima da krenu hrabro, i da budu uvijek na "pravom putu".

IZLOŽBA U ČAST ISAKA SAMOKOVLJE

Autor: Sl. P.

DOBOJ - U Umjetničkoj galeriji u Doboju održano je književno veče i otvorena izložba pod nazivom "Isak Samokovlija - život i put", povodom 110 godina od rođenja ovog velikog pisca, ljekara i humaniste.

Doboj je prvi grad u kome je postavljena ova izložba, kojom se želi da se Samokovlija širom BiH predstavi kao svestrana ličnost.

- Pokušali smo da pokažemo opus Samokovlijinih djela među kojima su i "Hanka" na osnovu koje je snimljen prvi bosansko-hercegovački film i "Plava Jevrejka" koja se godinama izvodi u Beogradu i Sarajevu - rekao je savjetnik za kulturu Jevrejske zajednice BiH, Eli Tauber, autor ove izložbe.

BALKANSKA DUGA U TEL AVIVU

Koncert operske i etno muzike u izvođenju eminentnih umetnika iz Srbije – Nikola David, operski pevač i kantor nije dobio vizu izraelske ambasade u Beogradu

Piše Milan Fogel

Na koncertu "Balkanska duga" u Tel Avivu, koji je održan 20. novembra 2010. u sali Kalačkin, u Muzeju Erec Izrael, nastupili su eminentni umetnici iz Srbije, koji svoje vrednosti potvrđuju na operskim scenama širom Evrope.

Jelena Vlahović, dramski mecosopran, Prvakinja Beogradske opere i **Tijana Grujić**, lirski mecosopran, operski pevač i docent Univerziteta u Majncu - Nemačka, uz klavirsku pratnju **Ljubice Grujić**, profesora Beogradskog univerziteta, svojim raskošnim glasovnim mogućnostima otpevale su nam arije iz opere Carmen (Habanera), G.Bizet, Romea i Juliette, C.Gounod, iz opere Samson i Dalila, C.Saint-Saens, Il Trovatore, G. Rosini i mnoge druge. Povremeno se muzičkoj pratnji pridruživao Veljko Nikolić, Alijas **Papa Nik**, solista ansambla Renaissance, na tapanu, tarabukama, kineskim zvonima, činelama ... To je bio uvod u deo *fusion* muzike, koji je izazvao veliko interesovanje prisutne publike.

Tijana Grujić uz originalnu pratnju Papa Nika i Žorža

Žorž Grujić nam je sa frulom, dvojnicama, kavalom, gajdama, jednom rečju, narodnim instrumentima, dočarao balkanski etno. Uz pratnju vrsnih muzičara, Papa Nika i Žorža, poznate narodne pesme u izvođenju operskih

pevača Jelene Vlahović i Tijane Grujić, plenile su na sasvim nov, moderan način.

Koncert je posvećen 101. godini Tel Aviva, Jubileju 75 godina Udruženja useljenika iz bivše Jugoslavije u Izraelu i rođendanu **Ruth Žamboki**, koja je učestvovala u programu kao kant-autor sa pesmom koju je komponovala u čast grada Tel Aviva.

Dušan Mihalek piše o **Rut Žamboki**: Osamdeseti rođendan Rut Žamboki, najmlađe iz plejade solista Radio Novog Sada iz 1950-tih godina – Mirjane i Ištvana Boroša, Mire Gubik, Šante Pusta Lajoša, Olge Gomboš - obeležen je 20. novembra svečanim koncertom u telavivskom muzeju Erec Izrael. Karijeru, pod devojačkim imenom Margit Vajda, započela je u subotičkoj opereti, u zlatnim danima ove (danas nepostojeće) ustanove kojom je dirigovao Milan Asić. Zapazivši lepotu njenog glasa i izuzetnu scensku pojavu, urednici Radio-Novog Sada su je snimili u studiju, a vrlo rado pozivali i na brojne "koncerte uživo", koji su organizovani širom Vojvodine.

Producent koncerta Josef Žamboki zahvaljuje se i čestita umetnicima na izvanredno osmišljenom programu

Po preseljenju u Izrael 1969, uključila se u delatnost agilnog operetskog ansambla na mađarskom jeziku i stekla veliku popularnost kao solistkinja u "Kneginji čardaša", "Grofici Marici" i na brojnim koncertima. Slavljenica je otpevala svoju pesmu "Tel Avivu s ljubavlju", inspirisanu melodijama šlagera koje je pevala tokom bogate karijere.

Iako je publika našla razumevanje za nedolazak najavljenog operskog pevača i kantora, **Nikole Davida**, ipak se osetilo da nedostaje blok sefardskih pesama, koje su predviđene programom. Šta se dogodilo? Nikola David

poseduje stari, važeći, srpski pasoš. Kad je trebalo da se ukrca na avion, nije mu dozvoljeno da odleti za Izrael jer ima stari pasoš, a za stari pasoš je potrebna viza koju izdaje ambasada Izraela u Beogradu. David se obratio ambasadi, a pošto je već boravio u Izraelu, nije bio problem da se odmah proveri o kome je reč. Ali, zamislite, u ambasadi nisu više imali viznih nalepnica! Dalji komentar je nepotreban.

No, ostaje obećanje filantropa Josefa Žambokija, uz čiju finansijsku pomoć je organizovan ovaj koncert, da ćemo se dogodine ponovo sresti, u nekom drugom gradu u Arcu. Valjda će do tada Nikola David izvaditi biometrijski pasoš u Beogradu.

Na kraju, samo da kažemo da je voditelj programa bio izvanredni Daniel Fogel, koji je još jednom dokazao da na mladima svet ostaje.

JUGOSLOVENSKO VEČE U KARMIELU

**NIJE REČ O NOSTALGIJI, ŽELIMO DA SE
DRUŽIMO I NISMO MI KRIVI ŠTO
JUGOSLAVIJE VIŠE NEMA**

Pišu: Lili Papo, Sana Đelilović – Fiertel, Moše BenŠahar - foto: Otto Komornik

Većina članova HOJ uselila se u Izrael iz Jugoslavije i zato ne čudi da ona još postoji, bar, u našim srcima. Na iznenađenje nekih od prisutnih, početkom oktobra, u zakazano vreme u Karmielu, okupilo se poveliko društvo da uz muziku i specijalitete iz raznih krajeva bivše Jugoslavije provede Jugoslovensko veče. Trpeza je bila puna: gibanice, pite sa sirom i sirnica, pita od mesa i tikvica, raznih salata, pa slatkiša: tufahija, urmašica, žita sa šlagom... Na zadovoljstvo prisutnih, bilo je ića i pića za sve, pa i na pretek.

Preko pedeset prisutnih doprinelo je izvanrednoj atmosferi koja je vladala tokom cele večeri

Da veče protekne u dobrom raspoloženju pobrinuli su se naši muzičari amateri: Julio Presburger, kome bi mnogi profesionalci mogli da

zavide na njegovim majstorijama na gitari, i Avi Albahari, koji je uvek spreman da sa svojom gitarom napravi dobar štimung.

Julije i Avi, bili su spremni da ispune želje prisutnih

Pesma se orila iz svih grla, pa se na momente činilo da je sala premala da zadrži eksploziju dobrog raspoloženja raspevanih. Prisutnima su se pridružili Mare sa rive, Mujo što kuje konja po mesecu, tamburaši sa Dunava. Smenjivale su se pesme iz svih krajeva bivše Jugoslavije. Kad se atmosfera zagrejala, grlo raspevalo, ni telo nije moglo da miruje, počeo je ples u dobrom narodnom duhu.

Moše BenŠahar je zapisao reči Bibi iz kibuca Lotan: Već šezdeset godina sam u Arcu i još nisam doživela tako prijatno veče, okružena sa tako puno "Jugoslovena". Doviđenja do sledećeg susreta!

Kusturica: Dobro je da sam otišao iz Turske

A. L. - Blic

Glavni razlog zašto je Kusturica odlučio da se povuče sa filmskog festivala u Antaliji jeste što je nekoliko grupa u Turskoj izrazilo protivljenje Kusturicinom dolasku uz obrazloženje da nije osudio zločine počinjene tokom rata u BiH (*Kusturica je osudio sve zločine počinjene tokom devedesetih-prim.red.*). Nakon što je Emir Kusturica odlučio da se povuče iz žirija turskog festivala "Zlatna narandža", u Antaliji je izbio novi skandal. Naime, jedan švedski glumac koji podseća na poznatog reditelja dobio je batine jer su ga huligani zamenili za Kusturicu. Šveđanin Majkl Neuensvander je u Antaliju došao zbog premijere svog filma "180 stepeni", nakon čega je završio u bolnici zbog lakših povreda. Grupa gledalaca je pomislila da je videla Emira Kusturicu. "Šta on radi ovde? Zar nije isteran iz Turske?", čulo se pre nego što je Neuensvander napadnut.

100 GODINA OD OSNIVANJA PRVOG KIBUCA U IZRAELU

Piše Miri Derman

Prošlo je 100 godina od kad je u Izraelu osnovan prvi kibuc Deganja Alef. Kibuci i kibučki pokret imaju značajno mesto u novijoj istoriji Izraela, posebno u periodu osnivanja moderne države Izrael. U tom periodu kibuci su imali posebno važnu ulogu u prihvatanju preživelih Jevreja iz Evrope, nakon Holokausta, i odbrani zemlje, koja je 1948. odmah po proglašenju države Izrael u UN, napadnuta sa svih strana. Danas ima još oko 230 kibuca u kojima živi oko 3% Jevreja.

Na proslavi 100 – godišnjice osnivanja prvog kibuca predsednik Izraela Šimon Peres je između ostalog rekao: "Uveren sam da država Izrael ne bi bila ono što je danas da nije bilo ovih naselja i doprinosa koji je kibučki pokret dao izraelskoj bezbednosti i socijalnoj sigurnosti".

Od tada su kibuci pretrpeli mnoge promene. Krajem oktobra, grupa od oko 30 članova HOJ pošla je tragom kibuca, koji su potražili svoje novo mesto u savremenom izraelskom društvu. Posetili smo kibuce Galon – koji je na početku promena, i Bet Nir – koji je započeo proces privatizacije pre deset godina.

U kibucu Galon dobili smo izvanredna objašnjenja od Amira Dermana o suštinskim promenama koje prolazi kibuc na svom putu.

Ideološke promene:

- U tradicionalnom kibucu kolektiv je bio od centralne važnosti, naspram privatnog, koji je bio zapostavljen.

- Osnova je bio kolektivni život – hrana, odluke koje se odnose na kolektiv i privatnost, pranje veša itd.

- Nepostojanje privatne imovine, kada svako doprinosi prema svojim mogućnostima i dobija prema potrebama. Nema plata ili privatne imovine.

- Poljoprivredni radovi.

Fizičke promene se izražavaju u pojedinim komponentama određivanja mesta za kuće članova kibuca, koje su se u početku nalazile na obodima naselja. U centru su bile zajedničke kuće – trpezarija, kuhinja, perionica i magacin za garderobu, ambulanta, sekretarijat, klub, i dečiji vrtić. Izgrađene kuće nisu imale jasne granice, arhitektura je bila jednoobrazna i skromna. U

procesu promena napušteno je zajedničko spavanje dece u obdaništima, a vidljive su i druge promene.

Ekonomska strana: U prošlosti je glavna bila poljoprivredna proizvodnja. Kibuci koji nisu uspeli da obezbede druge izvore prihoda, kao što su ulaganja u industriju, ostali su sa starijim stanovnicima, koji nisu mogli da prihvate nove porodice, jer je poljoprivreda modernizovana i zahtevala je manje radne snage.

U kibucu Bet Nir smo videli proces promena koje su započete. Deca su se vratila roditeljima, a zgrade obdaništa su date mladima koji su se vratili u kibuc. Na ledinama koje su ranije bile kolektivne, umesto trave podignute su nove kuće. Kuće članova kibuca proširivane su za udobnije stanovanje. Isto tako, zemlja koja je korišćena za poljoprivredu, planski je pretvarana u područja za gradnju novih kuća. Tu su se gradile kuće po ukusu novih vlasnika. Na teritoriji starog kibuca međusobno su odvojena dvorišta, koje će članovi kibuca moći da otkupe, kao i kuće u kojima stanuju. Sa ovom imovinom članovi kibuca mogu slobodno raspolagati - pokloniti deci ili prodati.

Trpezarija je u većini kibica zatvorena, mesto kuhinje otvoren je *markolit* – prodavnica u kojoj mogu da se kupe potrebni proizvodi za porodicu. Kibuc je postao partner u nekoliko fabrika. Oko 40% zaposlenih članova radi van kibuca.

IZRAELSKE ANEGDOTE

Smelost je naročita vrsta mudrosti: mudrost da se čovek boji onog čega treba da se boji, a da se ne boji onog od čega nije neophodno bojati se. (*David Ben Gurion*)

Bivši predsednik države Izrael, **Ichak Ben Cvi**, iselio se iz Rusije u Palestinu još pre Prvog svetskog rata. Upitan zašto je tako rano emigrirao, objasnio je svoju odluku na sledeći način: "U to vreme u Rusiji su živela dva čoveka kojima nikako nije bilo mesta u istoj zemlji. Prvi je bio car Nikolaj II, strašan antisemita, a drugi sam bio ja. I sad recite i sami, kuda je mogao da se iseli car Nikolaj?"

Ben Gurion je trebalo da drži govor na jednom sindikalnom skupu. Međutim, neposredno pre toga bio je na jednom diplomatskom prijemu, tako da nije stigao da presvuče frak. Zbog toga se okupljenim radnicima obratio sledećim rečima: "Dragi prijatelji, ja vas molim da mi oprostite što sam kod vas došao u svom radnom odelu."

Francuski političar **Mandes-Frans** posetio je Izrael, kao predsednik vlade svoje zemlje. "Hteo bih na samom početku da objasnim nešto da ne bi bilo nikakvih nesporazuma!", objašnjava u razgovoru sa svojim domaćinom Ben Gurionom. "Ja sam na prvom mestu Francuz, zatim sam socijalista, a tek na kraju i Jevrejin." "Ne mari", odgovorio je Ben Gurion. "Kod nas se inače čita s desna u levo."

Predsednik nove države Izrael, **dr Haim Vajcman**, početkom pedesetih godina posetio je Sjedinjene Američke Države. U Vašingtonu ga je primio predsednik **Hari Truman**. U poverljivom razgovoru Truman se žalio kako je teško breme biti predsednik stotinu i osamdeset miliona građana. Vajcman je odvratio: "Nije to ništa. Pogledajte samo mene! Ja sam predsednik milion raznih predsednika!"

rubriku uređuje Boaz Givon

DA LI STE ZNALI...

...da je David Švarc, jevrejski trgovac iz Zagreba, izmislio krajem 19. veka zrakoplov, takozvani "Zepelin" (Cepelin)?

David je rođen 1852, a umro je od srčanog udara 1896. godine. Osim trgovanja, bavio se i tehničkim konstrukcijama. Tako je izmislio i konstruisao prvi upravljivi zrakoplov sa kosturom, koji je leteo na gas lakši od vazduha. Do onda, jedino vazdušno prometalo bili su baloni, kojima je bilo teško upravljati i bili su bez kostura. Leteli su uz pomoć toplog vazduha.

Evropske sile, naročito Nemačka, tražile su nešto više upravljivo, sa boljom kontrolom, za transport i špijunažu, pa nisu odobrili patent Švarcovog zrakoplova, jer su one htele "svoj" patent.

Kad je David umro, njegova udovica je prodala nacрте i skice grofu Zepelinu, koji je bio virtenberski (danas u Nemačkoj) penzionisani general. Imao je iskustvo sa letećim balonima pa je tražio novo vazdušno prometalo. Imajući nacрте i neodobreni patent, koje je uspeo da nabavi, kao poznata vojna ličnost, izradio je i usavršio Švarcov zrakoplov, koji se prvi put podigao 1897. godine. Leteo je na hidrogen (upaljiv), a kasnije na helijum (neupaljiv). Švarc je zaboravljen, a sva slava je pripala penzionisanom generalu Zepelinu, po kome je i zrakoplov nazvan. Danas se, ipak, u svim ozbiljnijim enciklopedijama spominje Švarc kao izumitelj Cepelina.

društvo – antisemitizam

NEMAČKA DANAS

Angela Merkel, kancelar: Koncept multikulturalnog društva je propao - Štefan Kramer, generalni sekretar Centralnog saveta Jevreja Nemačke: Jevreji su u Nemačkoj objekat mržnje – Abdulah Gil, predsednik Turske: Naučiti nemački jezik – Otvorena izložba o Hitleru

Deutsche Welle, Bild, Sueddeutsche Zeitung – pripremio M.F.

Na skupu mladih Hrišćansko-demokratske unije u Potsdamu nemački kancelar Angela Merkel je rekla da je koncept multikulturalnog društva, prema kojem "ljudi srećno žive jedni pored drugih propao, potpuno propao". Do ovog zaključka je došla Merkelova nakon pola veka, od kad je početkom 60-tih godina počelo pozivanje stranih radnika u Nemačku. "Zavaravali smo se da neće ostati, da će jednom otići, ali se to nije desilo", kaže Merkelova. Jedan od osnovnih problema jeste integrisanje stranaca u nemačko društvo. "Svako ko u startu ne zna nemački jezik", kaže Merkelova, "nije dobro došao". Abdulah Gil je odmah reagovao i poručio zemljacima, kojih u Nemačkoj ima 4 miliona, da ulože veći napor da bi se integrisali u nemačko društvo, a pre svega da nauče nemački jezik.

Međutim, ako se malo pažljivije analiziraju izjave više nemačkih visokih zvaničnika i uporede sa de fakto situacijom, onda bi mogli da se izvuku i drugi zaključci. Pre svega Nemačkoj su i te kako potrebni strani radnici, i oni su sigurno bili u dužem periodu poluga brzog razvoja nemačke privrede. Po rečima Hansa Hajnriha Driftmana, predsednika Nemačke privredne komore, Nemačkoj je sada hitno potrebno 400.000 inženjera i kvalifikovanih radnika. Iako u Nemačkoj već boravi 16 miliona stranaca, "taj manjak nam smanjuje rast za oko 1% godišnje", izjavio je Driftman.

O čemu je onda reč? Fondacija "Fridrih Ebert" sprovela je istraživanje na većem uzorku građana Nemačke, koja je pokazala netrpeljivost prema imigrantima.

34% anketiranih smatra da je većina emigranata došla u Nemačku da bi koristila socijalne povlastice.

32% smatra da strance treba vratiti kući.

58,4 % smatra da 4 miliona muslimana u Nemačkoj treba da ograniči svoje verske običaje.

10% se zalaže da neki novi "fuerer" upravlja zemljom čvrstom rukom.

Sa ovakvim rezultatima ankete ne čudi da su posetioци izložbe "Hitler i Nemci", koja je otvorena u Berlinu, izneli pozitivan zaključak. Izložba, kritikovana i hvaljena, trebalo bi po zamisli organizatora da objasni kako je nacistički režim do kraja imao veliku podršku među Nemcima. To se nije desilo (nismo dobili obrazloženje), kaže izraelsko-nemački istoričar Ralf Zeligman, koji otvoreno kritikuje postavku izložbe.

Ako je zaista takvo raspoloženje u Nemačkoj prema strancima i drugim veroispovestima, onda moramo

verovati Štefanu Krameru kada kaže da su Jevreji u Nemačkoj "objekat mržnje i klevete". Antisemitizam je ponovo u centru zbivanja i Kramer zahteva "nacionalni akcioni plan" protiv ekstremizma u zemlji.

A multikulturalno društvo? Ono postoji, pa i onda kada kancelar Nemačke kaže da je koncept propao. Pitanje je samo u kojoj formi će se održati.

DECA AVRAMOVA

Otvorena je ambiciozna izložba na Petoj aveniji o judaizmu, hrišćanstvu i islamu – njihovim zajedničkim korenima, svetim knjigama i savremenim razlikama

Piše Milan Mišić, Politika

U ovom gradu u kojem se uvek nešto dešava i u kojem ne mora nikad da se spava, od 22. oktobra pažnju privlači jedna izložba koja govori o istoriji, ali i te kako rezonuje u sadašnjosti. Retka je prilika da se na jednom mestu vide retki artefakti civilizacije i njenog važnog, možda i glavnog pratioca, religije.

Izložba na Petoj aveniji, u zdanju „Stiven A. Švarcman” Njujorške javne biblioteke, ima zvaničan naziv „Tri vere”. Te tri vere su judaizam, hrišćanstvo i islam, koje zajedno imaju oko četiri milijarde vernika, ili bezmalo 70 odsto čovečanstva.

Otvorena je 22. oktobra, a zatvoriće se 22. februara 2011. Činjenica da se održava u Njujorku i da je njena glavna poruka: da je ono što je za sve tri religije zajedničko – a toga je mnogo – važnije od onoga što ih razdvaja (čega je takođe dosta), ima poseban značaj. Između ostalog i zbog „11. septembra”, datuma kome više ne trebaju objašnjenja i činjenice da je poprište najmonstruoznijeg terorističkog događaja u istoriji, počinjenog u ime jedne od ovih vera, samo nekoliko kilometara južnije, niz Petu aveniju. Takođe, izložba se održava i u jeku polemika o verskoj toleranciji: da li je „prikladno” samo dve ulice od srušenog Svetskog trgovinskog centra, mesta koje je zbog 3.000 nevinih žrtava proglašeno „svetim tлом” (na kojem se uprkos tome podiže nova monumentalna nekretnina), sagraditi jedan islamski kulturni centar, sa sve bogomoljom, odnosno džamijom.

Nezavisno od toga, izložba „Tri vere” je prosvetiteljska u svakom pogledu: za upućene uživanje u retko na uvid iznošenim svetim knjigama, od Biblije nađene u jednom manastiru na britanskoj obali 917. kojeg su poharali Vikinzi, preko Kurana ispisanog elegantnom kaligrafijom u pozlaćenom mastilu, do jednog rukopisa

Samarićana. Može se videti i jedna originalna Gutenbergova Biblija iz 1649, vlasništvo Biblioteke, turski i persijski rukopisi na kojima je Muhamed u društvu drugih proroka, ali sa licem koje je samo prazan beo prostor, jer je njegovo portretisanje svetogrđe.

Izložba bi mogla da se zove i „Deca Avramova”, jer je prorok koji je na Bliskom istoku živeo pre oko 3.700 godina glavni zajednički sadržalac sve tri vere: on je „praotac” i Jevreja i hrišćana i muslimana. Praotac u smislu da ga sve tri religije smatraju kako fizičkim pretkom, tako i duhovnim začetnikom.

Za Jevreje, Avram, od koga počinje obnova monoteizma, simbol je njihove posebnosti, za hrišćane simbol prave vere, za islam istinski musliman. Sve tri ove vere su „avramske” – sugerira izložba – jer se u svakoj Bog u različitim tačkama vremena otkriva odabranim pojedincima. Upravo od Avrama, verska zbivanja postaju istorijska, otkrovenja su u „carstvu zemaljskom”, a ne na nebu ili nekom Olimpu. Bog Avramov je prvi put neviđen i nevidljiv, ali ipak sveprisutan, vera je odnos između ljudskog i božanskog...

Jedan od glavnih sponzora ove izložbe je „Koegzist” (COEXIST), fondacija koja radi na promovisanju razumevanja i međusobnog uvažavanja „dece Avramove”, Jevreja, hrišćana i muslimana. Zbog toga nije iznenađenje što je glavna poruka izložbe „Iz jednog mnoštvo – iz mnoštva jedno”. Uprkos svim razlikama i starim i novim sukobima, sve tri vere imaju zajednička polazišta i jednu ljudsku perspektivu.

To pokazuju – ali i opovrgavaju – upravo svete knjige (pergamenti, svici) koje su, uz tekstove na pratećim panelima, jedini eksponati. U tim knjigama su kanoni i rana istorija svake od ove tri verske tradicije. Kustosi izložbe ne propuštaju da ukažu kako su u procesu širenja avramskih vera van svoje prvobitne (jezičke i geografske) teritorije, čak i sasvim male nepreciznosti u odabiru reči prilikom prevođenja proizvodile dramatične promene u značenju. Ne treba, zatim, zaboraviti, da su se širile (sem judaizma koji je bio i ostao vera samo jednog, jevrejskog, naroda) ne samo knjigama, nego i osvajanjima i pokrštanjima.

Pa ipak, tekstovi judaizma, hrišćanstva koje je poteklo iz njega, islama koji ima korene u obe (a u sve tri se, uz to, pojavljuju jedne te iste ličnosti, premda u donekle drugačijim ulogama i misijama) – danas su, u svim svojim prevodima, geografski najrašireniji korpus književnosti koji je svet ikad imao.

Za one koji „Tri vere” žele da posete virtuelno, adresa je: <http://www.nypl.org/events/exhibitions/three-faiths-judaism-christianity-islam>

ZAKON O LOJALNOSTI

ZAŠTITA JEVREJSKE DRŽAVE ILI NEŠTO DRUGO

Piše Milan Fogel

Početak devedesetih godina, prilikom raspada Jugoslavije, zbog ratova koji nisu birali žrtve, veliki broj Jevreja, odnosno ljudi jevrejskog porekla, potražio je utočište u Arecu. To je bila i poslednja velika alija sa prostora ex – Yu. Tada su oni, koji su u Jugoslaviji smatrani za Jevreje, odjednom otkrili da po *Halaha* nisu priznati za Jevreje u Izraelu. U Jugoslaviji Jevreji po ocu, u Arecu: Hrvati, Srbi... zavisno koje nacionalnosti im je bila majka pre udaje. No, nije se išlo dotle, u kancelarijama Ministarstva unutrašnjih poslova (Misrad Hapnim) nađeno je rešenje, pa su u ličnoj karti na mestu nacionalnost dobili samo crtice ili zvezdice, to se menjalo, ali suština je ostala. U svakom slučaju veliki broj jugoslovenskih Jevreja ostao je bez nacionalnosti. Da se ne bi zaoštravao problem, kasnije su u ličnoj karti navodno izbrisane razlike po nacionalnosti onih koji nisu Jevreji, ali je i tu nađeno rešenje kako da se ipak zna ko je ko.

Samo nije za sve bilo tako crno kako sada pišem. U pripremi za *ALJU* devedesetih, deo nepriznatih Jevreja je u Pančevu i nekim drugim mestima, završavao brzometne kurseve Judaizma i u Arec su se uselili kao pravi Jevreji?! Zbog navodnih zloupotreba u to vreme, nakon 1992. godine, više se nije priznavao nijedan sertifikat – *GJUR*, izdat od rabina sa jugoslovenskih prostora. Po tom pitanju ni danas se nije promenila situacija nabolje.

No, moramo reći da se nisu samo jugoslovenski Jevreji našli u čudu. Ovde ne govorimo o zloupotrebama, kojih je bilo, nego, na primer, od preko milion useljenih ruskih Jevreja devedesetih godina, 350.000 useljenika nije priznato za Jevreje. Postavlja se pitanje kako je moguće da toliki Jevreji nisu znali da to u stvari nisu. Najjednostavniji odgovor je da se velik broj Jevreja posle Drugog svetskog rata i Holokausta koji su doživeli i preživeli, odrekao vere, jer su smatrali da Boga nema, a ako ga ima onda mu više ne veruju, jer im je okrenuo leđa u najtežim trenucima. Drugim rečima, mnogi Jevreji su izgubili svoj identitet, iako nisu bili svesni toga. Neko to pripisuje kao zlo komunističkim režimima,

ali sve je relativno, pa ni tvrdnja da je nekome bilo zabranjeno da bude vernik nije baš sasvim istinita. U stvari, istina je da su komunisti postavili pitanje: mi ili oni, ali je na kraju krajeva svako imao pravo da se opredeli. Deo vernika je shvatio koje prednosti donosi pripadnost vladajućoj komunističkoj partiji, pa su se javno odrekli Boga, ali su tajno održavali tradiciju u svojim domovima. Sa Jevrejima je bio sličan slučaj i to je drugi razlog zašto je većina Jevreja sa prostora ex Yu, bez prisile, postala sekularna.

Ipak, da se vratimo naslovu ovog priloga. Kneset je usvojio Zakon o lojalnosti, kojim se redefiniše status građana Izraela, odnosno ko se može smatrati Jevrejinom. Prvobitna verzija zakona, koji srećom nije usvojen kao takav, digla je veliku prašinu u Izraelu i svetu. Optuživali su nas da je to rasistički zakon, ne pokušavajući da vide da se tu pre svega radi o zaštiti jevrejske države. Otvoreno govoreći, Zakon je sprečio mogućnost da se preko naših građana muslimanske vere u Izrael useljavaju muslimanski teroristi, bilo da oni potiču od Al Kaide, Hamasa, Hizbala ili neke druge terorističke organizacije. Neki kažu da je usvojeno zakonsko rešenje istovremeno zaštita od Palestinaca, koji bi po proglašenju palestinske države mogli da traže povraćaj svoje imovine, koju su napustili posle Rata za nezavisnost 1948, i da se eventualno nasele u Arecu.

To je jedan deo Zakona. Drugi deo, ono što je ostalo od prvobitnog predloga, aludira na dvostruke standarde i ponovo otvara pitanje: Ko ima pravo da bude Jevrejin? Naravno, ostaje ortodoksno tumačenje po *Halaha*. Ovog puta u eksplicitnoj formi, zabrinulo je mnoge Jevreje u dijaspori. Na pomolu je bio, kako piše britanski "Telegraf", sukob istorijskih razmera između američkih jevrejskih lidera i visokih zvaničnika iz redova koalicije predsednika vlade Natanjaha. Jevrejski lideri u Americi izrazili su bojazan da *gjur* američkih rabina neće biti priznat u Izraelu, što preči otuđenju američkih Jevreja, koji su preko potrebni Natanjahuu u pregovorima sa Barakom Obamom za rešenje palestinskog konflikta.

Ovim kratkim izlaganjem tema ni blizu nije iscrpljena. Ostaju mnogi problemi, pre svega za nejevreje, jevrejskog porekla, ali o tome bi mogli da se napišu tomovi knjiga. Da li je ovim zakonom postignuto prihvatljivo kompromisno rešenje između levičarskih i desničarskih partija u Izraelu, pod pritiscima iz sveta, pokazaće vreme.

*ZOVI ME I TESTIJOM (KRČAG ZA VODU),
SAMO ME NEMOJ RAZBITI
(narodna poslovice iz Srema)*

Nemačka: IZVEŠTAJ ISTORIČARA O UČEŠĆU MIP U HOLOKAUSTU

Iz strane štampe

BERLIN - Nemačko Ministarstvo inostranih poslova odigralo je mnogo veću ulogu nego što se do sada mislilo u ubijanju nekoliko miliona Jevreja tokom Drugog svetskog rata, navodi se u izveštaju istoričara, čije izvode prenose nemački mediji. "Ministarstvo inostranih poslova bila je kriminalna organizacija", rekao je Ekart Konce, jedan od istoričara zaduženih za rasvetljavanje uloge tog organa tokom holokausta, a prenosi nedeljnik Špigl. "Ministarstvo inostranih poslova aktivno je učestvovalo od početka u svim merama progonstva, uskraćivanja prava, proterivanja i uništavanja Jevreja", rekao je istoričar za drugi list, nedeljno izdanje Frankfurtera Algemajne Cajtunga. Posle pada nacističkog režima 1945. godine, sve je učinjeno da se zamaskiraju činjenice. Do sada je ministarstvo navodilo da je "imalo distancu prema nacističkom aparatu", dodaje list.

U arhivama, istoričari zaduženi da ispitaju ulogu ministarstva, naišli su na putne dokumente jednog zvaničnika iz službe za Jevreje Franca Rademahera. Rademaher je kao razlog za putovanje u Beograd napisao: "Likvidacija Jevreja u Beogradu i razgovori s mađarskim izaslanicima u Budimpešti", piše list. "To su šokantne činjenice", rekao je Konce. Izveštaj treba da bude objavljen naredne nedelje pod nazivom "Administracija". Taj izveštaj je tražio 2005. godine Joška Fišer, tada šef diplomatije. Istraživanje su sproveda četiri istoričara.

Otkriven Statut o Jevrejima maršala Petena

Politika

PARIZ - Lider ratne vlade u Francuskoj maršal Filip Peten lično je odgovoran za progon Jevreja u Drugom svetskom ratu, svedoči dokumentacija koju je javnosti prezentirao poznati istoričar holokausta Serž Klarsfeld. To su veoma važna dokumenata iz 1940. koja je lično potpisao Peten, naslovljena "Statut o Jevrejima", rekao je Klarsfeld nedavno u Parizu, precizirajući da se radi o uputstvima proganjanja Jevreja, pored ostalog, zabranjivanju rada u javnim službama i školama.

"Statut o Jevrejima" je pre nekoliko dana dostavljen Memorijalu holokausta u Parizu čiji su stručnjaci potvrdili istorijsku autentičnost. Dokument je dostavila

osoba koja je insistirala na anonimnosti, javile su agencije.

Maršal Peten, inače ratni heroj iz Prvog svetskog rata, podelio je Francusku u Drugom svetskom ratu. On i njegov režim u Višiju su vladali sa juga Francuske, sklopivši pakt sa okupacionim nemačkim trupama, dok je severni deo zemlje bio okupiran i tamo se rađao Pokret otpora i nacistima i Petenu. Peten i vlada u Višiju su zbog saradnje sa nacistima u periodu 1940-1944, osuđeni za veleizdaju. Peten je umro 1951. na robiji na jednom ostrvu u Atlantiku. Njegovi zastupnici su na sudu pokušavali da ga brane tvrdnjama da je "činio šta je mogao" da olakša život Jevreja u vreme rata. Sasvim suprotno svedoči nova istorijska građa koja je, tvrdi Klarsfeld, "pisani dokaz o ličnom angažovanju Petena u pogromu Jevreja".

FRANKOVA LISTA JEVREJA ZA DEPORTACIJU

Jedan primerak originalnog dokumenta kojim se nalaže popis Jevreja otkriven je u Saragosi od strane Jakoba Izraela Garzona, novinara jevrejskog porekla.

e NOVINE, El Pais

Ovo otkriće baca novo svetlo na popularno mišljenje da je španski diktator štitió Jevreje tokom holokausta, jer pokazuje da se on zapravo spremao da pošalje 6.000 pripadnika španske jevrejske zajednice za Nemačku gde bi bili ubijani. Frankov zloglasni Bezbedonosni direktorat je 13. maja 1941. godine poslao dopis svim pokrajinskim upravama sa naredbom da se načini lista „domaćih i stranih Jevreja koji žive u provincijama i navede njihova politička i društvena pripadnost, životni stil, komercijalne aktivnosti, prava situacija, nivo opasnosti i politička koncepcija“. Naredbu je potpisao Frankov aristokratski šef bezbednosti, Hoze Finat Eskriva de Romani, grof od Majaldea. On je listu sa ličnim detaljima 6.000 španskih Jevreja predao personalno Hajnrihu Hajmleru, zaduženom za nemačke zloglasne koncentracione logore, kad je postavljen za španskog ambasadora u Nemačkoj. Himler je čak tražio da se popišu i Jevreji koji su prešli u hrišćanstvo jer oni po njegovim rečima nisu promenili svoju rasu.

„Sve to zvuči veoma zastrašujuće“ – rekao je irski istoričar i hispanista Jan Gibson iz Madrida. „Prihvaćena istorijska verzija je do sada glasila da je Francisko Franko bio jevrejsko-sefardskog porekla i da je činio sve kako bi spasao evropsk

Jevreje progona“. Španci se već dugo spore oko istinite verzije Frankove politike prema jevrejskoj zajednici, koja je varirala u zavisnosti od toga šta je u tom trenutku bilo najkorisnije za njegovu spoljnu politiku.

Na vojnoj paradi 1939. godine, kada je njegov savez sa Hitlerom bio najčvršći, Franko je osudio „jevrejski duh jer omogućava savez velikog kapitala sa marksizmom“. Međutim, kasnije tokom rata, Španija je postala glavna ruta za beg Jevreja pred nacističkim progonom, što kritičari objašnjavaju željom Franka da se približi Sjedinjenim Državama.

Nakon što su Musolini i Hitler poraženi u ratu, Franko i njegov portugalski sused Antonio de Oliveira Salazar su ostali jedini desničarski diktatori u Evropi. Njegov režim je pokušao nakon rata da uništi dokaze o saradnji sa Hitlerom i preradi istoriju politike prema Jevrejima. Iako je većina tih dokaza uništena, neki delovi su ostali neopaženi u arhivama pokrajinskih uprava, kao i ovaj poslednji dokument, koji je objavio uticajni španski list *El Pais*.

Nacistički grafit na sinagogi u Doboju

SRNA, 18. novebar 2010.

Nacistički grafiti ispisani su na sinagogi u Doboju, potvrdio je Srni sekretar jevrejske opštine u ovom gradu Dario Atijas.

On je rekao da je na sinagogi oko 20.00 sati primijećen iscrtan kukasti krst ispod kojeg je napisano "Sieg Heil".

Na lice mjesta izašli su pripadnici dobojskog Centra javne bezbjednosti (CJB), kao i predsjednik Opštinskog odbora Socijalističke partije i savjetnik ministra trgovine i turizma Republike Srpske Srđan Todorović, koji je osudio ovaj vandalski čin.

U toku je uviđaj.

ZUROF - Borcu za ljudska prava sude po tužbi naciste

Iz strane štampe

Budimpešta - Ratni zločinac Šandor Kepiro (96), koji je pre šest decenija kao kapetan mađarske žandarmerije 1942. godine učestvovao u ubistvima više od 1.300 Srba, Jevreja i Roma u novosadskoj raciji, tužio je lovca na nacističke zločince i direktora centra "Simon Vizental" iz Jerusalima dr Efraima Zurofa, za uvredu časti. Suđenje dr Zurofu pred peštanskim sudom počelo je prošlog petka, dok

suđenje Kepiru, iako je postupak protiv njega pokrenut 2006. godine, nije ni počelo sa obrazloženjem da nema dovoljno dokaza.

U znak podrške Zurofa su pred sudom u Budimpešti dočekali brojni antifašisti, koji ne žele da prihvate da na optuženičkoj klupi sedi neko koga nacista tuži za uvredu časti. Na pripremnom ročištu Zurof je iznosio dokaze da je Kepiro odgovoran za ratni zločin u Novom Sadu 1942. godine, za koje je Žolt Zetenji, Kepirov advokat, rekao da ne postoje. Kepiro je, kako prenosi Asošijeted pres, rekao da "ništa što mu se stavlja na teret nije tačno".

ZASLUŽNI GRAĐANI ZEMUNA

Dan opštine Zemun obeležava se 5. novembra u spomen na oslobođenje Zemuna u Prvom svetskom ratu

Na svečanoj sednici Skupštine opštine Zemun, održanoj u Operi i teatru Madlenianum, predsednik opštine Branislav Prostran uručio je javna priznanja zaslužnim građanima Zemuna. Tom prilikom za počasnog građanina Zemuna proglašen je ambasador Izraela u Beogradu, Artur Kol. Artur Kol je u Beogradu nasledio Jafu BenAri, koja je svojim agilnim radom utrla put mnogim uspesima jevrejskih privrednika u Srbiji. Artur Kol je zauzeo 42. mesto među 50 najmoćnijih stranaca u Srbiji.

Prostran, predsednik opštine Zemun i ambasador Kol

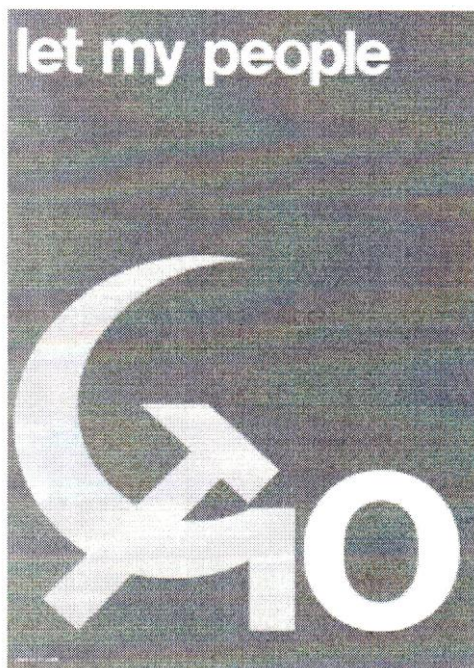
Na svečanoj sednici su ovo visoko priznanje dobili zemunci sportisti, poslenici kulture, lekar, sveštenik, prosvetni radnik i dvojica uspešnih privrednika.

DAN REISINGER U LJUBLJANI

NLB Gallery Avla

U Ljubljani, u danas već poznatoj galeriji Avla, otvorena je 18. novembra 2010. izložba grafičkog dizajna Dana Reisingera. Koliki značaj Slovenci daju ovoj izložbi vidi se i po tome što će izložba biti otvorena skoro puna dva meseca, tačnije do 13. januara sledeće godine. Izbor radova i organizovanje izložbe preuzeo je Emzin Institute of Creative Production iz Ljubljane, a izložbu je podržalo Ministarstvo za kulturu Republike Slovenije, grad Ljubljana – odeljak za kulturu i ambasada Izraela iz Beča.

Organizatori izložbe ističu da Reisingerovo delo otvara vidike vizuelnih komunikacija u raznim područjima: od plakata do scenografija, od bojanih ambijenata do trodimenzionalnih dela, zaštitnih znakova u industriji i privredi, uopšte uvođenju umetničke kulture u sve vidove društvenih aktivnosti. Njegov pionirski rad u Izraelu doneo mu je 1998. godine najviše državno priznanje - Nagrada Izrael. Tada je, između ostalog, u obrazloženju za ovo priznanje napisano: "Karijera Dana Reisingera, sa svojom životnom energijom, rasla je zajedno sa razvojem Izraela. Rastuće potrebe nove države probudile su u njemu želju da učestvuje u stvaranju nove estetske realnosti... Reisinger je našao oblik u boji, kao naš vizuelni jezik... i boja je njegov zaštitni znak"

Reisingerov "angažovani" poster na izložbi

ISTORIJA

IROD – KRALJ JUDEJE

zahvaljujući katoličkoj crkvi do današnjih dana ostao je poznat kao podmukli i okrutni monarh

Pripremio Milan Fogel

Proklamovani kralj Judeje Irod (Herod – vladao je od 40 godine pre nove do 4 godine nove ere) smatra se jednim od najvećih graditelja svog vremena. Međutim, zahvaljujući pre svega katoličkoj crkvi, do današnjih dana ostao je poznat kao podmukli i okrutni monarh (biblijsko jevanđelje po Mateji), koji je u potrazi za tek rođenim Isusom naredio pokolj sve muške dece do dve godine starosti. I danas u Vitlejemu (Bet Lehem) mogu da se vide kosti dece, ali niko ne može sa sigurnošću da tvrdi da su ona ubijena po Irodovom naređenju.

S druge strane, nema sumnje da je bio okrutan monarh, jer je u paranoičnom strahu za zaštitu vladarskog trona, naredio da se ubiju njegova tri sina, žena, tašta i mnogi dvorani. Legenda kaže da se u strahu da ga neće niko oplakati kada umre naredio da se na dan njegove smrti pobiju mnogi visoki dostojnici, kako bi u Judeji ipak bila objavljena žalost.

Kontraverzni Irod imao je problema i sa jevrejskom teokratijom, pošto mu je majka bila Arapkinja, a otac Idumejac. Iako vaspitavan u jevrejskom duhu, stalno je imao problema da uskladi interese Rima, koji ga je i doveo na vlast, kao i sa teokratijom i narodom koji je ljubomorno čuvao jevrejsku veru i tradiciju. S obzirom koliko dugo je vladao Judejom, očigledno je bio mudar državnik, koji je uspevao da održi ravnotežu između rimskih interesa i zahteva jevrejskog naroda za političku nezavisnost i jevrejsku veru. Da bi stekao poverenje jevrejske teokratije i naroda, jedan od njegovih velikih građevinskih poduhvata bio je obnavljanje, odnosno podizanje Drugog Hrama, od koga je danas ostao samo Zapadni zid - Kotel ("Zid plača").

Irod nije zaboravio ko ga je doveo na vlast, bez čije pomoći ne bi dugo ni opstao, podigao je Cezariju Maritimu – Kejsarija, u to vreme jedan od najlepših gradova na mediteranu u čast Marka Antonija, koji je u to vreme vladao Istočnim rimskim carstvom.

Izraelski arheolog Ehud Necer već pedeset godina otkopava ostatke mnogih Irodovih zdanja širom Svete zemlje. Istražio je palate u kojima je Irod živeo, tvrđave u kojima je vojevao, predele u

kojima se najprijetnije osećao.

Masada je priča za sebe. Arheolozi su jedno vreme bili mišljenja da je tvrđava - grad na brdu iznad Mrtvog mora podignuta dva veka pre nove ere. Međutim, danas se tačno zna da je Masadu podigao Irod između 37. i 31. godine pre nove ere. Ovo strateški važno utvrđenje Rimljani su jedva uspeli da osvoje tek 71. godine nove ere, kad je Irod već odavno bio mrtav.

Takođe jedan od najznačajnijih građevinskih poduhvata je grad Irodijum, ili Herodium na latinskom, podignut na jednom brdu nedaleko od Jerusalima. Nazvan je po kralju Irodu i tu je Irod i sahranjen. Tačnu lokaciju Irodovog raskošnog mauzoleja otkrio je 2007. godine Necer sa arheolozima sa Hebrejskog univerziteta. To otkriće je preraslo u politički incident. Palestinci su tvrdili da sve što se nalazi na njihovoj zemlji pripada njima, a Jevreji su istakli činjenicu da je to još jedan dokaz da opravdano polažu pravo na Zapadnu obalu. Nažalost, u Svetoj zemlji ni arheologija ne može bez politike.

KAKO JE TITO POMOGAO IZRAELU

Politika

Na aerodromu na Kapinom polju, tri kilometra od Nikšića, danas tumaraju stada ovaca na ispaši. Iako postoji lokalni aeroklub, vazduhoplovne aktivnosti su retkost. Ovaj aerodrom ušao je istoriju 15. aprila 1941. godine kada je sa njega odleteo i zauvek zemlju napustio kralj Petar Drugi Karađorđević, a za njim članovi vlade i sanduci puni državnog zlata.

Ovaj aerodrom ima i „nezvaničnu” istoriju. Pre 60 godina, kada se tek stvorena jevrejska država borila za opstanak u ratu sa arapskim susedima, preko Nikšića su u operaciji obaveštajnih službi prebacivani avioni tipa „spitfajer” iz Čehoslovačke u Izrael. Akcija „Velveta” iz 1948. godine, kako su je nazvali Izraelci, na ovim prostorima i danas je prekrivena velom tajne.

– Nigde nema pisanih tragova, nisam našao nijednog svedoka koji bi govorio o tome, verovatno zato što je operaciju u Jugoslaviji vodila Udba, a dosijei o akcijama ove službe i danas su nedostupni. S druge strane, o operaciji „Velveta” postoje podaci iz čeških i, pre svega, izraelskih izvora. Postoje čak i fotografije izraelskih „spitfajera” u Nikšiću – kaže istoričar Bojan Dimitrijević iz Instituta za savremenu istoriju u Beogradu, čije su istraživanje o operaciji

„Velveta” ovih dana citirali agencija „Asošijeted pres” i izraelski list „Džeruzalem post”.

Da bi prelet „spitfajera” ostao tajna za velike sile u vreme kada je hladni rat već počinjao, preduzet je niz mera. Sa aviona je u mestu Kunovice u Čehoslovačkoj skidano sve što je ukazivalo na ovu zemlju. Iscrtavane su jugoslovenske oznake, pod kojima su piloti leteli do Nikšića. Takvi „spitfajeri” nisu privlačili pažnju, jer ih je u naoružanju imala i Jugoslavija. Tek u Nikšiću su iscrtavane plave Davidove zvezde na beloju kružnoj podlozi, oznake sa kojima su avioni preletali u Izrael.

Niko od izraelskih pilota nije spominjao Nikšić, već „Alabamu”, kako je šifrovano nazvana tajna izraelska baza u Titovoj Jugoslaviji. Letači su imali izraelske uniforme, ali sa praznim džepovima, bez dokumenata i bilo kakvih ličnih stvari. Piloti su dobili jasno uputstvo šta da rade u slučaju prinudnog sletanja u Jugoslaviji. „Uvek budite u dodiru sa Udbom. Ne pominjite Izrael, niti govorite o bilo čemu, samo pitajte za tajnu policiju”, kaže se u instrukciji koja se čuva u izraelskim arhivama.

– I sam prelet, u tehničkom smislu, bio je podvig. „Spitfajerima”, na kojima su tokom Drugog svetskog rata leteli čehoslovački piloti u sastavu RAF-a, pa su ih posle rata Britanci poklonili Čehoslovačkoj, skinuto je naoružanje da bi bili što lakši i ugrađeni su im dodatni rezervoari. Naoružanje i druga oprema su prebacivani transportnim avionima C-46 sa panamskim oznakama do Nikšića, odnosno „Alabame”. Tu ih je čekao veliki transporter C-54 koji je „spitfajere” i C-46 vodio na preletu do Izraela – objašnjava Dimitrijević.

Stvaranje države Izrael proglašeno je 14. maja 1948. godine, a već sutradan su se britanske snage povukle iz tog regiona. Istog dana države Arapske lige (Egipat, Irak, Jordan, Jemen, Liban, Saudijska Arabija i Sirija) napale su Izrael čije je vazduhoplovstvo u tom trenutku bilo tek u nastajanju, na brzinu je osposobljeno nekoliko starih britanskih aviona. Prema podacima iz „Vojne enciklopedije”, u početnoj fazi rata jevrejska država se našla u kritičnom položaju, ali joj je naruku išla loša vojna organizovanost arapskih vojski. Bojan Dimitrijević u svom istraživanju navodi da je izraelski državnik David Ben Gurion u svom dnevniku 27. maja 1948. godine napravio belešku iz koje se vidi da je Čehoslovačka dala pozitivan odgovor Izraelu na zahtev za kupovinu 50 „spitfajera”. Jugoslovenske vlasti su 15. jula dozvolile prelet preko Nikšića, s tim da Izrael plati 200 dolara po toni opreme. Ugovor za kupovinu 50 čehoslovačkih aviona

sklopljen je u septembru, dogovorena je cena od 23.000 dolara po avionu.

Prva grupa aviona poletela je iz Kunovica prema Nikšiću 24. septembra, odakle je tri dana kasnije odletela za Izrael. Iz Čehoslovačke je zatim poslato vozom 10 rasklopljenih „spitfajera” u kontejnerima do jugoslovenskih luka, odakle su brodovima prevezeni u Izrael. Sledeća grupa poletela je prema Nikšiću 18. decembra, ali su nad Jugoslavijom uleteli u snežnu oluju pri čemu se jedan „spitfajer” srušio, a drugi prinudno sleteo. Avioni su morali da se vrate u Čehoslovačku. Sutradan su opet poleteli i posle tročasovnog leta izašli su iznad Jadrana, a zatim su, prateći obalu, stigli do Crne Gore i Nikšića. Iz „Alabame” prvi deo ove grupe je poleteo za Izrael 23. a drugi 26. decembra 1948. godine. Narednih dana transportnim avionima prevezena je i zaostala oprema, da bi 31. decembra iz Nikšića poleteo transporter C-46 koji je evakuisao osoblje iz tajne baze u Crnoj Gori. Avioni koji su stigli preko Jugoslavije učestvovali su u izraelskim ofanzivama u oktobru i decembru 1948. godine, kada je ratno vazduhoplovstvo jevrejske države već imalo oko 70 aviona i oko 100 pilota. Istaknuti izraelski vojni istoričar Meir Pail, u izjavi za agenciju AP, nije imao dileme da li su avioni isporučeni preko Jugoslavije bili značajni za odbranu Izraela.

– Bez te pomoći u naoružanju verovatno ne bismo pobedili u ratu za nezavisnost 1948/49. godine i možda država Izrael ne bi preživela. S naše tačke gledišta, to je bio blagoslov – rekao je Mail, inače i veteran tog rata.

Izrael je iz tog rata izašao sa većom teritorijom, a Savet bezbednosti UN je 11. avgusta 1949. godine priznao ugovore o primirju sklopljene između jevrejske države i arapskih zemalja.

Zanimljivosti

BIL KLINTON SPREČIO IZBIJANJE TREĆEG SVETSKOG RATA

iz strane štampe

Kao glavnokomandujući zemlje sa skoro 10.000 nuklearnih bojnih glava, američki predsednik bi trebalo da u svakom trenutku bude siguran gde se nalaze šifre za lansiranje vojnog arsenala. U stvari, reč je o kartici sa nizom brojeva, koja otvara kofer u kome se čuvaju šifre. Nedavno se drugi put objavljuju podaci da je Bil Klinton za vreme svog mandata "izgubio" karticu. Verzije se razlikuju utoliko što jedan izvor tvrdi da je to bilo 1998. a drugi 2000. godine. S obzirom da se radi o veoma pouzdanim izvorima, može se pretpostaviti da se to desilo dva puta.

Pričalo se i da je bivši predsednik Džimi Karter jednom ostavio karticu u odelu koje je poslato na hemijsko čišćenje.

Da li je svet, za vreme dok se nije znalo gde su kartice, bio siguran da neće izbiti Treći svetski rat, možemo samo da nagađamo.

UHAPŠENI IZRAELCI ZBOG KOCKANJA PREKO INTERNETA

Blic Tamara Marković-Subota

Beograd - U policijskoj akciji u Beogradu pod nazivom "Atlantida" uhapšeno je četvero Izraelaca i jedan državljanin Slovenije zbog sumnje da su u Srbiji organizovali internet klađenje, dok je trinaest osoba koji su radili kod osumnjičenih privedeno na informativni razgovor, saznaje "Blic".

- Uhapšeni se sumnjiče da su preko dva internet sajta, bez ovlašćenja Narodne lutrije Srbije i Uprave za igre na sreću Ministarstva finansija, organizovali onlajn kockanje na teritoriji Srbije. Klađenje je organizovano elektronski, preko internet mreže, čime je zainteresovanim igračima iz Evrope i Amerike omogućeno da se kockaju. Uloge su igrači polagali elektronskim transferima, a osumnjičeni su podizali novac i prenosili u Srbiju za dalje ulaganje u nelegalan posao - saopštio je MUP Srbije.

IN MEMORIAM

U Mevesaretu je u 90. godini preminula **Jozefina – Pepica Mišić**, rođena Broner. Vredni aktivista u Židovskoj općini Split i u radu ženskih sekcija bivše Jugoslavije, Pepica je godinama bila zaštitni znak splitske općine. I to ne samo među jugoslovenskim Jevrejima već i među brojnim strancima kojima je kao vodič pokazivala sinagogu i druge jevrejske znamenitosti Splita sa iscrpnom pričom o istoriji Jevreja u regiji. Vrata njene kuće bila su uvek otvorena putnicima namernicima. Svoju decu, Klaru i Edija, odgojila je kao dobre Jevreje, tako da je njihovo preseljenje u Izrael bilo logičan sled odrastanja u cionističkoj kući. U starijim danima se i Pepica doselila u zemlju praotaca. Sahranjena je na groblju Givat Šaul u Jerusalimu.

KNJIŽEVNI DODATAK

BROJ 2

INTERVJU DAVID GROSMAN ŽIVOT POD VISOKIM NAPONOM

Politika, Vesna Roganović – izvod

David Grosman godinama je među najozbiljnijim kandidatima za Nobelovu nagradu, a prošlog meseca mu je uručena Velika nagrada frankfurtskog sajma za mir. Izraelski pisac David Grosman (1954, Jerusalem) u poslednje vreme u žiži je zbog međunarodnog uspeha svog novog romana „Do kraja zemlje“. Ovo delo uoči Beogradskog sajma knjiga, pojavilo se i na srpskom u prevodu Davida Albaharija, u izdavačkoj kući „Arhipelag“. Knjizi koja opisuje sudbinu porodice vojnika u bliskoistočnom konfliktu sa kojim Izraelci žive decenijama, život je dopisao najpotresniji epilog: Grosmanov mlađi sin Uri, pri kraju služenja vojnog roka, poginuo je u poslednjim satima izraelsko-libanskog sukoba 2006, spasavajući drugove iz pogođenog tenka. Sa Grosmanom smo razgovarali telefonom, u predahu između njegovih američkih i evropskih turneja.

Junakinja romana „Do kraja zemlje“ je Ora, majka vojnika, koja sve vreme beži od mogućih loših vesti sa ratišta gde sin odlazi dobrovoljno, dan nakon što je odslužio vojni rok.

Zašto ste glavnu ulogu u priči o ratu poverili ženi?

To je bilo neizbežno jer je dobar deo knjige o životu porodice i malim trenucima u kojima se oblikuje neko ljudsko biće i njegov život. Majka ima jači primalni kontakt s detetom, koji se stvara još dok ga nosi u stomaku. Zato je ona odanija svom sinu nego vojsci, vladi i ratu. Žene su, osećam, i skeptičnije prema velikim sistemima – vladi, vojsci – koje su muškarci stvarali tokom istorije i koji na neki čudan, iskrivljen način više pružaju muškarcima, čak iako oni više ginu u njima. Zato mi je bila potrebna ona, Ora.

Ora traži spas u bekstvu. Je li to njena slabost, ili snaga?

I jedno i drugo. Ona beži, ali to nije samo bekstvo, ona nije eskapist (beg od života), jer ipak čini

nešto aktivno. Šta joj preostaje? Ne može sprečiti sina da ode u kampanju. Obučen je za to, svi drugovi su mu tamo, muškarac je, želi da bude deo te „igre“. U tome je, u isto vreme, njena snaga – ona pruža čudan, adekvatan otpor u mislima, a opet ne ostaje pasivna i bezosećajna. Ne znamo hoće li uspeti da spase život svom sinu Oferu, ali, u svakom slučaju ona svog bivšeg prijatelja, Avrama, vraća u život tokom tog lutanja. **Ali ni bekstvo nije večito, ona se na kraju ipak mora vratiti...**

To ne znamo, hteo sam da ostavim knjigu otvorenom kako bi svaki čitalac izabrao svoj kraj priče. I ja nagađam da će se vratiti, ali, to je neka vrsta „magijskog“ delovanja, koje deluje čudno, ali kad vam se neka strašna opasnost nadvije nad glavom vi ponekad činite nezamislive stvari koje deluju iracionalno. Ali šta je racionalno u toj situaciji: sedeti kod kuće i čekati glasonoše da vam saopšte vest o smrti? Ona samo čini nešto vrlo, vrlo ekstremno u vrlo ekstremnoj situaciji.

Upečatljiv epizodni lik je Palestinac, taksista, koji koristi Oru da usred noći pored vojnih punktova u Jerusalamu preveze bolesnog arapskog dečaka u ilegalnu bolnicu za Palestince. Da li ste bili na takvim mestima, ili ste ih izmislili? Vaša junakinja u jednom trenutku pomišlja da bi kod tih očajnih palestinskih izbeglica i sama mogla da traži „politički azil?“

Jevreji, koji su tokom cele svoje istorije bili izbeglice, morali bi da imaju razumevanja za sličnu tragediju drugih ljudi. Ali, budući u sukobu s Palestincima, mi ne želimo da razumemo jad i bedu njihovog izbegništva. Iako bi, u svakoj drugoj normalnoj situaciji, naša instinktivna reakcija bila da se identifikujemo i saosećamo sa njihovom sudbinom. Orina snaga je u tome što je u stanju sve to da oseti, i zato ona ponekad deluje kao desničar, a ponekad kao krajnji levičar. Izraelska publika je s uzbuđenjem reagovala na ovaj roman. Mislim da je to zbog toga što Ora pomaže da izađemo iz okvira kategoričnih političkih stavova i da se slobodno krećemo između različitih tačaka gledišta, da dodirnemo stvarnost u svim nijansama, da ne budemo ni previše zaštitnički, ni previše izolovani. Ta priča dopušta, najpre meni,

a možda i ponekim čitaocima, da povratimo svoju individualnost, da ne budemo samo marionete situacije.

Decenijama ste mirovni aktivista. Pre više od dve decenije bili ste otpušteni jer niste hteli da na radiju ne objavite vest o formiranju Palestinske države, nedavno, na jednom od mirovnih protesta, policija Vas je napala... Nazirete li rešenje za kraj sukoba Palestinaca i Izraelaca?

Većina ljudi je protiv rata, ali istovremeno, većina i u Izraelu i u Palestini, više ne veruje u opciju mira. A kad ne verujete u to, onda gubite rat i postajete žrtva tog rata. Nisam naivni optimista, ja sam realista, mislim da su prepreke ogromne i da postaju sve veće i veće. A ipak, ne vidim drugog rešenja koje će nama i našim susedima Palestincima garantovati život, osim mira i podele teritorije između Izraela i Palestine i stvaranja nezavisne palestinske države. Istrajavam u borbi za mir i kroz politički angažman, i putem svojih knjiga. Zato je ova knjiga neočekivano šokirala Izraelce, jer su iz nje shvatili koliko nas taj rat košta i da svi plaćamo u toj situaciji rata, očaja, žrtvama koje podnosimo svako na vlastitom polju.

Citiramo Oru: „Ovo je moja zemlja. Nemam gde da odem, ali, u isto vreme, ova zemlja nema šanse.“ Slažete li se s njom?

Samo delimično. Mesto gde živim je moj dom i moj mirovni angažman u potpunosti je posvećen tome da Izrael na kraju postane pravi dom našem narodu, prava otadžbina, sada to još nije, biće kad bude uspostavljen mir. S drugom polovinom njenog iskaza se ne slažem, on odražava nešto konkretno: Izrael je u opasnosti, nekad je to opasnost iznutra, nekad Iran, a ipak, ukoliko budemo razmišljali kao Ora, postaćemo pasivne mete i nećemo moći da se iščupamo iz svega toga. Verujem da manevarski prostor postoji, da možemo da poboljšamo stvar, kroz proces dijaloga. Tako što ćemo obnoviti mirovni proces, pregovarati... ima mnogo načina, mi ni jedan ne pokušavamo. Samo se nadamo da će, nekako, opasnost nestati sama od sebe. Neće nestati, moramo sami to da pokrenemo.

Pišući ovu knjigu hteli ste, kao kakvim činima, da zaštitite svoje sinove, regrute, od tragedije. I kad se tragedija desila, a Vaš život postao izložen javnosti „kao otvorena rana“, kako ste rekli, kako ste se osećali pred tom sličnošću između stvarnosti i knjige, pred raskorakom između nade i ishoda nadanja?

Kada sam pisao s tom nadom, nikad nisam pomišljao da reči mogu da zaštite život od projektila ili metka. Bio sam poput moje junakinje Ore i njenih nada. Osećao sam da treba da

budem uz svoje sinove što više mogu. To je jedan od razloga što sam napisao ovu knjigu. Mnogo je roditelja u Izraelu koji su propatili ono što smo moja porodica i ja propatili, a nisu napisali ovakvu knjigu. To je naša stvarnost, živimo strepeći za svoju decu, ponekad za nas same. To je izraelska protivrečnost: duboki egzistencijalni strah i duboka žudnja za životom, život pod visokim naponom. Ova knjiga odslikava obe stvari. To što se meni desilo, gotovo da je nebitno za samu priču. A opet, ne kažem da je nebitno. Taj aspekt života u Izraelu daje još jednu dimenziju ovoj knjizi. Ali knjigu treba čitati kao umetničko delo: kroz pedeset godina, kad se niko na svetu ne bude sećao ko sam ja bio, ljudi će ovu knjigu čitati kao roman, kao priču.

Jisrael Gutman i Haim Šaker

HOLOKAUST I NJEHOVO ZNAČENJE

Sredinom jula beogradski Zavod za udžbenike objavio je knjigu Holokaust i njegovo značenje izraelskih istoričara Jisraela Gutmana i Haima Chackera u prevodu **Ane Šomlo i Ele Krstić** sa hebrejskog jezika.

"Već duže vreme oseća se potreba za udžbenikom o Holokaustu, koji bi bio namenjen osnovcima viših razreda, kao i srednjoškolcima. Stoga je prirodan izbor bio da se sa hebrejskog jezika prevede udžbenik Holokaust i njegovo značenje, koji su napisali Jisrael Gutman i Haim Checker. Njegova vrednost ogleda se u činjenici da on može poslužiti kao priručnik i studentima, kao uostalom i svakome ko želi da stekne osnovno znanje o ovoj temi. Budući da je u našem obrazovnom sistemu Holokaustu posvećen jedan čas, ova knjiga biće od velike koristi i profesorima..."

"Onima koji su zainteresovani da prošire svoje znanje o ovoj temi na kraju knjige dodat je spisak izdanja na srpskom jeziku koja se neposredno ili posredno bave Holokaustom i istorijom jevrejskog naroda", piše Isak Asiel u predgovoru knjige.

Prvo izdanje ove knjige objavljeno je u Izraelu još davne 1983. godine. U drugom izdanju autori su ispravili neke omaške i temu prilagodili nastavi kako bi se holokaust prikazao savremenim metodološkim pristupom. Autori su uputili molbu nastavnom kadru za primenu posebne didaktike, kada je ova tema u pitanju, stavljajući akcenat na upotrebu nastavnih sredstva na način kako se ne bi izgubio emotivni prilaz temi. Knjiga je korisna ne samo za učenike, nego i za one koji žele da sagledaju Holokaust u širim okvirima.

Dr Eliezer Papo objavio je više radova na temu sefardske književnosti, običaja i Judaizma uopšte. Trenutno je to njegova osnovna preokupacija na Univerzitetu Ben Gurion gde radi kao predavač. Ono što je manje znano jeste da Elizer Papo godinama i sam piše priče, često vezane za Bosnu i Hercegovinu, odakle je i potekao. Za ovaj broj književnog dodatka odabrali smo Eliezerovu priču

Lako je čovjeku vaskrsnuti dok je živ – poslije je teško

Đoha dobio poziv za regrutaciju. Šta da radi? Nikad ranije nije imao veze s vojskom. Poče se raspitivati kod prijatelja. *Ma ništa, bolan* – objasniše mu – *najobičniji ljekarski pregled, gledaju jesi li zdrav fizički i psihički, da nisi homoseksualac. Jao, šta ću ako sam homoseksualac* – pomisli Đoha, ali ništa ne reče prijateljima. Pošto neko vrijeme nikako nije mogao da odgonetne da li je homoseksualac ili nije, odluči da se obrati za pomoć nekom iskusnijem. Neki malo stariji mahalski mangup objasni mu da ko ima odnose sa ženama taj sigurno nije homoseksualac. Kako je imao neku djevojku s kojom se viđao – Đoha je prvom prilikom upita da li bi s njom mogao provjeriti da nije homoseksualac. Djevojka mu zveknu šamarčinu – iz čega Đoha odmah shvati da ona baš i nije neki entuzijasta kada su u pitanju naučni eksperimenti. Poslije se požali istom onom mangupu – na šta mu ovaj prebaci:

- *Budalo jedna, pa ne možeš joj to tako direktno ponuditi.*
- *Zašto?* – upita Đoha krajnje iskreno.
- *Zato što ti tako neće dati.*
- *Šta me brige* - odgovori Đoha dureći se.
- *Kako šta te brige, pa rekli smo da bez nje ne možeš provjeriti, Đoha, Đoha, ne možeš sjeći granu na kojoj sjediš.*
- *A što sad to?* - upita Đoha, ne shvatajući baš najbolje vezu između grane i djevojke.
- *Provjeri - pa će ti se kazati samo* – odgovori mangup koji nije imao previše volje da se nastavi baktati sa bandoglavim Đohom.

Đoha k'o Đoha, gonjen znatiželjom odmah ode do nekog drveta, sjede na jednu granu, i poče je sjeći. Prolazio onuda neki haham pa mu reče:

- *Đoha, nemoj, bolan, sjeći granu na kojoj sjediš.*
- *Moram – da nešto probam.*

- *Pa paščeš, jadan ne bio.*
- *Jok, jok, dobro sam se učvrstio.*

Haham ode – a Đoha nastavi udarati sjekirom. Poslije nekoliko udarac grana puče – a Đoha se nađe na zemlji - baš kao što je haham preokao. *Bože, pa ovaj je čovjek prorok* – zaključio Đoha. – *Idem ga onda pitati kada ću umrijeti* – odluči, pa naže za hahamom.

Videći s kim ima posla haham mu odgovori: *kad ti se ohlade ruke i nos.* Đoha je dobro uzeo u pamet hahamove riječi. Poslije nekoliko mjeseci zateče se napolju za čiča zime. Mraz, mraz. U neka doba osjeti kako mu se ruke lede. Brže-bolje se pipnu po nosu. I nos mu je bio hladan. *Bože, pa ja sam umro* – zaključio, i pruži se koliko je dug i širok. Poslije nekog vremena nađu ga neki ljudi leži nepomičan, pa i oni zaključiše da je mrtav. Poniješe ga na rukama da ga sahrane. Dođoše do nekog raskršća. U to jedan upita: *kojim li nam je putem brže do groblja.*

- *Desno* – odgovori Đoha – *tuda bi ti ja vazda idi dok sam bio živ.*
- *Pa ti si živ?* – zaprepastiše se oni ljudi.
- *Nisam* – odgovori odlučno Đoha - *kako ću biti živ kad sam umro?*
- *Pa kako onda razgovaraš sa nama?* – upitaše ga.
- *E to ćete mi oprostiti, ja sam frižak mrtvac i još mi niko nije objasnio šta mi je k'o mrtvacu činiti.*

Povuci-potegni, ne mo'š Đohu šale ubjediti da je živ. Zaintačio da je mrtav, i Bog. U neka doba shvatiše da je on to po znakovima koje mu je dao haham odlučio da je umro. Zovnuše hahama. Haham, međutim, odmah nađe ključ od Đohine duše.

- *Je li, Đoha* – upita ga – *je li ima smrt?*
- *Ima, brate, kakvo je to pitanje.*
- *E, dobro, sad ti meni reci je si li ti učio na vjeronauku kako ima i vaskrsenje?*
- *Jesam.*
- *E pa eto, ti si lijepo umro - pa si onda vaskrsao. I sad, pošto si vaskrsao - sad si živ, i možeš lijepo kući.*

Đoha mu poljubi ruku diveći se njegovoj mudrosti. S prezirom pogleda na budale koje mu to nisu znale objasniti ovako lijepo kao haham.

Poslije nekog vremena haham zateče Đohu kako za opkladu skače s mosta u rijeku.

- *Aman, Đoha, je si li pobudalio da mećeš glavu u torbu za sitniš. Poginućeš, pa šta si onda napravio?*
- *Ako, poginem – pa opet vaskrsnem.*
- *Gledaj, džanum* – pouči ga haham – *lako je čovjeku vaskrsnuti dok je živ - poslije je teško.*

MIT O HOLOKAUSTU

Piše: Dušan Komarčević

Photo: Margaret Bourke-White

Odlukom Višeg suda u Beogradu, zbog antisemitske sadržine zabranjena je distribucija knjige Jirgena Grafa "Mit o holokaustu", a naloženo je i oduzimanje svih primeraka kontroverznog dela. Ovo je prva presuda u istoriji Srbije kojom je jedna knjiga zabranjena zbog propagiranja antisemitizma

Viši sud je na ovaj način uvažio predlog tužilaštva da se zabrani distribuiranje knjige u kojoj se decidirano negira činjenica da je tokom Drugog svetskog rata izvršen holokaust nad pripadnicima jevrejskog naroda. Tomo Zorić, portparol Republičkog javnog tužilaštva, izjavio je za B92 "Citiranjem pojedinih delova knjige jasno je da ona direktno omalovažava holokaust i njegov istorijski značaj, broj žrtava i mogućnosti da se uopšte o tom broju žrtava radi, a direktno zagovara nacionalnu i versku mržnju prema jevrejskom narodu i podstiče neprijateljstvo i nasilje".

Ova zabrana se, uprkos Zorićevoj izjavi da se radi o velikom uspehu tužilaštva, više može smatrati izuzetkom nego pravilom, s obzirom na to da se u Srbiji neometano štampaju i objavljuju knjige slične sadržine, koje se mogu kupiti u skoro svakoj knjižari. Savez jevrejskih opština je više puta, bezuspešno, nadležnim organima slao zahteve za zabranu antisemitske literature.

Na pojavu antisemitske literature u beogradskim i srbijanskim knjižarama već godinama ukazuje pisac Filip David. On ističe da se takve *književne tvorevine* samo uslovno mogu nazvati knjigama i da je zapravo reč o opasnim političkim pamfletima. "Evo da nabrojim nešto što se može nabaviti

ispod tezge, a čak u nekim knjižarama se pojavljuje i u izlozima. Od čuvenih, tako da kažem, po zlu, *Protokola sionskih mudraca*, preko *Kraljevstva Hazara*, jedna knjiga koja je zapravo zbir svih antisemitskih tekstova koji se mogu naći kod nas, pa recimo do nedavno objavljenog *Hitlerovog testamenta*, sa jednim predgovorom koji ukazuje na proročanske vizije Adolfa Hitlera", izjavio je David za Radio Slobodnu Evropu. Pitanje je, smatra ovaj poznati književnik, i da li će se zabrana sprovoditi, imajući u vidu da je knjiga "Protokoli sionskih mudraca" zabranjena još 1985. godine, ali se, uprkos tome, knjiga mogla naći i na sajmovima knjiga, kao i u velikom broju knjižara.

Knjiga *Mit o holokaustu* objavljena je prvi put 2000. godine u Moskvi. Autor ovog revizionističkog dela, Jirgen Graf (59), je švajcarski filolog i bivši profesor u jednoj privatnoj školi. Stručna javnost je za Grafa prvi put čula 1991. godine, kada je javno kritikovao teoriju o holokaustu prema kojoj je tokom Drugog svetskog rata ubijeno šest miliona Jevreja. Švajcarski sud ga je 1998. osudio na petnaestomesečnu zatvorsku kaznu zbog poricanja holokausta, nakon čega je ovaj neonacistički poliglota - navodno tečno govori 13 jezika - pobegao iz zemlje, zatraživši politički azil u Iranu, da bi konačno utočište našao u Moskvi, gde trenutno radi kao prevodilac.

REZULTATI 54. NAGRADNOG KONKURSA SAVEZA JOS

Žiri u sastavu: akademik Predrag Palavestra, prof. dr Milan Ristović i književnik i prof. Filip David, konstatovao je da je na 54. nagradni konkurs Saveza jevrejskih opština Srbije prispelo 34 rada iz svih oblasti.

Žiri se jednoglasno odlučio da nagradi sledeće radove:

1.nagradu „Ženi Lebl“ - dobio je rad pod naslovom: „JEVREJI U KRAGUJEVCU“, šifra: Trag u vremenu, autor: Staniša Brkić (Batočina) i Milimir Minić (Kragujevac)"

2.nagradu - dobio je rad pod naslovom: „PISMO IZ ŠPANIJE“, šifra: Povratak, autor: Milijana Čavić-Albahari Petrović (Malaga, Španija)

3.nagradu - dobio je rad pod naslovom: „DNEVNIK POVLAČENJA 1915/1916 ČINOVNICA MOŠE MEVORAHA“, šifra Mance, autor Danilo Šarenac (Beograd)

Žiri je preporučio dva rada za arhivu Jevrejskog istorijskog muzeja: „FRAGMENTI O FIŠEROVIMA“, šifra: 3003946, autor: Ratko Racković (Ruma) „SVEDOČANSTVA IZ JEVREJSKE 16“, šifra: Dorćol, autor Radivoje Davidović (Beograd)

MIKLOŠ RADNOTI

MAĐARSKI PESNIK JEVREJSKOG POREKLA

Dan danas sudbina mađarskog pesnika jevrejskog porekla zaokuplja pažnju čitalačke publike. Prema ocenama književnih kritičara Mikloš spada u najveće pesnike XX veka. Ako ne svetski, sigurno je jedan od najznačajnijih mađarskih pesnika. Mikloš se i osećao kao Mađar. Kada je sa drugim mađarskim Jevrejima deportovan na prinudni rad u Borske rudnike, uporno je tvrdio da se greškom našao u društvu Jevreja. Mikloš Radnoti je u najtežim uslovima nastavio da piše pesme. Narodna biblioteka Bor objavila je 1979. godine Radnotijeve pesme u knjizi "Borska beležnica" u prevodu Danila Kiša. Predgovor za knjigu je napisao Aleksandar Tišma. Tišma o Radnotiju piše:

"Radnoti je u Bor stigao 1. juna 1944. godine kao pripadnik takozvane radne službe, u koju je Hortijeva, pa zatim Salašijeva Mađarska mobilisala Jevreje da bi, iscrpljujućim radom u ratnim područjima, samlela živu snagu i eventualni otpor. U ovom slučaju ona je poslala 1500 tih svojevrstnih robova na poslugu nemačkoj organizaciji "Todt" u zamenu za isporuke bakra i hroma, koje nisu nikad usledile. Oni su gradili prugu, koja neće biti izgrađena u toku rata. Ali, glavna svrha njihovog odašiljanja u udaljenu Srbiju bila je, ipak, postignuta: bez odgovarajuće hrane i bez dovoljno odmora u barakama punim vašiju i stenica, mučeni su teškim fizičkim poslom, kome većina nije bila vična ni dorasla, kažnjavani za prekršaje kundačenjem, vezivanjem i streljanjem".

"U Boru se Radnoti", dalje piše Tišma, "utopio u bezimeno roblje, ne svrativši na sebe nikakvu posebnu pozornost. Krhke telesne građe, ali zdrav, nekad strastan planinar, smučar i veslač, odolevao je kako-tako teškim uslovima rada u logoru, ali je oslabio. Nije imao novaca, ni vrednosnih stvari kojima bi obezbeđivao dopunsku ishranu uz lošu i izgladnjujuću logorsku hranu, niti je, kao čovek knjige i misli, umeo da se uključi u trampu i crnu berzu, koja je u svim logorima, slično korovu na bunjištu, bujala... Tu iznad Žagubice, čije je ime zabeležio uz datume nastanka pesama, u stešnjenosti logorskog kreveta na sprat, u nekom kutku, na travi, gde se izdvojio udova obamrlih od napora i iscrpljenosti, nastajali su njegovi najlepši stihovi, najlepše i najpotresnije pesme mađarske književnosti u tom njenom dramatičnom trenutku obračuna i plaćanja za megalomanske zablude".

Pred kraj rata, kada su Nemci počeli da beže ispred Crvene Armije, koja se spremala da uđe u

Srbiju, mađarski logoraši su podeljeni u dve grupe i krenuli su nazad za Mađarsku. Druga grupa nije odmakla daleko od Bora, jer su kolonu dočekale i oslobodile partizanske i jedinice Crvene Armije. Prva kolona je usput destkovana, tačnije rečeno, najveći pokolj je bio u blizini Crvenke, gde su ih čekali koljači Handžar divizije. Mali deo mađarskih Jevreja uspeo je da se vrati u Mađarsku, a među njima se nalazio i Mikloš Radnoti. Slučajno se zna i sudbina Mikloša Radnotija. Posle rata, prilikom ekshumacije masovne grobnice u selu Abda, na krajnjem severozapadu Mađarske, u stražnjem džepu pantalona, jednog od 22 tela ljudi ubijenih puščanim i revolverskim mecima, pretežno u potiljak, nađena je sveščica sa poslednjim pesmama Mikloša Radnotija. Pesme su napisane u malom bloku, predratne fabrike hartije iz Beograda "Avala 5", koju je Radnoti kupio od jednog seljaka u Boru. Objavljivanjem knjige pesama, Bor je na dostojan način sačuvao uspomenu na velikog pesnika.

USILJENI MARŠ

*Lud je ko se sruši pa ustane posle stanke
i s bolom skitničkim pokrene kolena, članke,
pa opet ide dalje, na krilu sulude pesme,
zalud ga mami jarak, ostati ipak ne sme,
i pitaš li ga zašto? daće mu valjda odgovor škrt,
da žena ga čeka i neka mudrija smrt.
Al ipak lud je svako ko se nada boljoj smrti;
nad domom mu se davno još samo vetar vrti,
zid je već porušen, polomljen šljivik leži,
i od strave noć se nad domom mu ježi.
O, kako bih verovati mogo da nije samo kratak
san sve to što vredi i da imam dom za povratak;
o, kad bi ga bilo! i ko negda na svežoj verandi
zujale bi pčele mira dok se pekmez hladi,
a baštu bi oblio umirućeg leta hod,
međ granjem bi se ljuljao zreli, goli plod,
čekala bi me Fani pred plotom tim što peva,
i padale bi senke tromoga popodneva -
sve će to možda biti! mesec je visoko propet!
Ne prolazi, prijatelju, zovni me! Ustaću opet!*

Mikloš Radnoti, Bor, 15. septembar 1944.

**Srećnu Novu – seklarnu –
godinu, želi vam
Redakcija Mosta**